

מבואותי מזהרין

קמא

דף קא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קכה

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

מאמר אכלוהו היום כי שבת היום

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

נראה כוונת רבנו כאן לבאר את לשון התורה שרמזה ג' סעודות בשבת בלשון "היום", ומבאר רבנו שרמזה על הכוונה שבאכילת סעודות שבת, שצריך לאכול בשביל היום, ולא מחמת רעב או תאוה או כדי שלא יהיה רעב אח"כ, אלא רק לכבוד היום, ולשם כל התיקונים הנעשים ע"י אכילת שבת דייקא. ואין הכוונה למעט באכילה אלא להפך להרבות בפשוטו, ומעדינים בפשוטו לפי טעמו, כי מאכלי שבת הם אלוקות, ואין לקליפות אחיזה בהם כלל. וע"י האכילה דייקא נעשים תיקונים נפלאים, כאכילת הקרבנות בבית המקדש. ונראה שעיקר החידוש כאן הוא מה שמצווה רבנו לאנשיו כולם להרבות בשבת באכילה, בפשוטו, ואע"פ שידוע לכל שאכילת שבת היא אלוקות, נראה שרבים מאד חולקים עליו בזה.

ליקוטי הלכות

אוסף בעניין אכילת שבת ראה בהוספות בסוף הגליון

שיחות

פעם, בליל שבת, ישב רבי נחמן מטולטשין בסעודה, ולאחר שסיימו את הסעודה, לפני ברכת המזון, לקח חתיכת חלה ואכל. אחד מהסועדים, הביט בו בתמיהה: כבר אכלנו את כל הסעודה, אנו עומדים לברך, ור' נחמן אוכל עוד חלה? כשהבחין ר' נחמן בתמיהתו, אמר "אם הרבי אומר שאכילת שבת היא 'כולו קודש', כולו אלוקות, הרי זה כולו אלוקות, והחלה היא כולה אלוקות. עוד חתיכת חלה עוד חתיכת אלוקות!" (טעם זקנים (באידיש) קונטרס י"ב, עמ' 30)

שיש"ק חדש חלק ב' אות תשטז – דרכם של האחים רבי מיכלי ורבי דוד צבי (בני רבי יצחק בן מוהרנ"ת) היתה לטעם בימות החול איזו טעימה מועטת מאד, ואות שירי מאכלם היו מחלקים לאחרים, וספר רבי נאשקע שלגודל העניות והרעב שהיו אז בבית אביו רבי שכנא היו פעמים שהלך עם בני משפחתו לבית זקנם רבי דוד צבי, ולקחו השירים שלו והשביעו רעבונם בזה, כי כאמור זקנם כמעט ולא היה אוכל דבר, ותכף כשטעם כף או שתים מהמגש לו – כבר הניחו וחלקו להם (ראה לעיל סימן תרפו). וכל זה היה רק בימות החול, כי בשבת קודש היו האחים הנ"ל אוכלים הרבה ככל יכלתם, ולא היו משירים כלל, וזאת על פי המובא ומבואר בדברי רבנו (ליקוטי קמא סי' נז; תנינא סי' יז) שאכילת שבת כולה אלוקות, כולה קודש, עין שם; ואשר על כן היה רבי מיכלי גם מצוה לבני ביתו שלא יתנו לו בשבת יותר מאשר ביכלתו לאכול, כי מפני גודל יקרת מאכלי השבת חשש שמא יהיה מכרח לשיר מהמאכל, ואין ראוי לנהוג כן עם מאכלי שבת קודש (וכן נהג רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל וגם ציווה כן לבני משפחתו). גם כשהיה מסב בשבת אורח על שלחנו של רבי מיכלי, והבחין שהאורח השאיר שירים ממאכלו – היה מזרוז לאכול, בהפטירו: "א מאכל פון שבת לאזט מען איבער? דער רבי זאגט דאך ס'איז כולה אלוקות, כולה קדשו!" – "וכי מאכל של שבת מותרים? הרי רבנו אומר שכולו אלוקות, כולו קודש!" (כל זה סיפר רבי נאשקע לרבי לוי יצחק אשר ראה זאת אצל זקנו ודודו).

רבי לוי יצחק זצ"ל סיפר בשיעור פרשת שמות שנת תשל"ז – מובא מהבעל שם טוב הקדוש, שפעם הוא עבר, יחד עם החבריא, ליד איזה בית בליל שבת, ובבית היה אדם עם ילדיו שהסבו לסעודה. אמר הבעל שם טוב לחבריא: "הביטו" וראו שבראש יושב "ראש של בהמה"... ונדהמו "מה הוא זה?!", הסביר הבעש"ט: הוא אוכל כעת בשר, והוא כל כך מונח בבשר, שהוא קיבל את צורת הבהמה...

יש אומרים שהמעשה לא אירע בליל שבת, משום שסעודת שבת אין זה כך (כמובא בליקו"מ: אכילת שבת היא כולה קודש וכולה אלוקות), אלא שאירע בימות השבוע. וזה בחי' מה שאמר רבינו (ליקו"מ כ"א) "במקום שחושב השכל – שם הוא". (טעם זקנים (באידיש) קונטרס ק"י, עמ' ח-ט)

פרפראות לחכמה – סימן קכ"ה ויאמר משה אכלוהו היום וכו' – נראה לעניות דעתי דרוצה לומר, כי רוב אכילת האדם בסעודת הרשות בימי החול הוא, או שכבר הוא רעב מקודם ואוכל כדי למלאות נפשו, או שעדיין אינו רעב כל כך והיה יכול להסתפק עדיין בלא אכילה רק שיוודע שיהיה רעב אחר כך ואז לא יהיה הזמן גורם לו לאכול, ועל כן הוא אוכל עכשיו כדי שלא יהיה רעב אחר כך אבל בשבת שהיא אכילת מצוה לכבוד שבת כמו שכתוב (שמות ט"ז) אכלוהו היום, אז צריך לכוון באכילתו רק לשם מצוה, היינו לקיום מצוות סעודת שבת, כי אכילת שבת היא יקרה וקדושה מאד כולה אלוקית כולה קודש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חול כמבואר בליקוטי תנינא סי' י"ז (ועי' זוהר ויקהל דרי"ח ובמק"מ שם) ועל כן אם יאכל סתם כדרך שאוכל בחול נמצא שאוכל בליל שבת מחמת שהוא רעב מערב שבת וכן אוכל בסעודה שלישיית בשביל שלא יהיה רעב לאחר שבת, נמצא שיש חלק לימי החול באכילת אלו ועל כן דיקדק הכתוב

במלת היום על כל סעודה וסעודה, היינו לזכור ולכוון בכל סעודה וסעודה שאינו אוכל כפשוטו בדרך אכילתו בחול, רק שאוכל בשביל כבוד שבת וקדושתו, ואז האכילה שלו יקרה מאוד, ואין לימי החול שום אחיזה בזה, וצריך דווקא לאכול ולשתות הרבה במעדנים (ועיין במשנת חסידים מבואר להדיא שאף על פי שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך להחיצונים כמו בחול אלא כולו נבלע באברים) ומה שאמרו רבותינו ז"ל שאסור לקבוע בערב שבת סעודה שאינו רגיל בה בימי החול וכו', ודרך אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת כדי שיאכל בשבת לתיאבון וכמבואר בש"ע סי' רמ"ט ע"ש, בזה אינו נותן אחיזה לימי החול באכילת שבת, רק אדרבא בזה מכניע ביותר ענין אכילת חול, כי ממעט באכילתו בחול בכדי שיאכל יותר לתיאבון ביום השבת בשביל כבוד שבת וקדושתו דייקא כנ"ל ואפשר כי אדרבא בזה נתגלה ביותר שאוכל רק לשם מצוות סעודת שבת, ולא כפשוטו בשביל שהוא רעב מאתמול מערב שבת, כי אם כן היה יכול למלאות רעבונו ביום האתמול בעצמו, והוא אדרבא הרעב את עצמו ומיעט באכילתו בערב שבת כדי שיאכל בשבת לתיאבון לשם מצוות סעודת שבת דייקא כנ"ל וזהו שפקפק רבינו על זה, היינו על שאין לשון המאמר מבואר כל צרכו, ונראה ממנו לכאורה שצריכין למעט באכילתו של שבת, ולדקדק שלא לאכול רק מעט בכל סעודה וסעודה בשביל אותה הסעודה לבדה, ובאמת לא כך היתה כוונתו ז"ל על אופן הנ"ל, ואולי יש כוונה אחרת במאמר זה ומי יודע כוונתו ז"ל:

קושיות

א. מדוע ממה שאמר רבנו שצריך בשבת לאכול בשביל אותה סעודה דייקא הבין מוהר"ן (ורבנו) שיש למעט באכילה? ראה לעיל בשיחות ביאור הפל"ח בסוף דבריו שכיון שצריך לאכול רק לשם אותה סעודה הרי אם אוכל יותר זה כדי שלא יהיה רעב אח"כ וזה לא היתה כוונת רבנו, אלא שיאכל הרבה לשם אותה סעודה. אבל צ"ע אם רבנו התכוון לכך מדוע פקפק בעצמו על מה שאמר. ועיין בפל"ח שם משמע שפקפק רק על שאמר בלשון שיש בה משמעות שלא צריך להרבות באכילה.

ב. צריך שיאכל בשביל היום ולא כיון שרעב מאתמול – צ"ע מבואר בש"ע סימן רמט סעיף ב' שלא לקבוע סעודה בע"ש כדי שיכנס לשבת תאב לאכול. ראה פל"ח הנ"ל שמתרץ שאדרבה ע"י שהוא רעב הוא יאכל לכבוד אותה סעודה הרבה, וכיון שאוכל עכשיו דייקא מוכח שאוכל לשם סעודה זו שהרי היה יכול לאכול מבעוד יום ולא אכל. ונראה שעיקר כוונת הש"ע שלא תהיה אכילת שבת אכילה גסה אלא תענוג.

ג. צ"ע כי סעודה ראשונה היא לא מהלחם משנה שירד ביום שישי, אלא מהעומר שקבלו לצורך שתי סעודות של יום שישי ורק סעודת יום השבת שחרית ומנחה הן מהעומר השני שירד לכבוד שבת. ומדוע צריך לבצוע גם בה על לחם משנה.

ד. סעודה שלישית נקראת שלש סעודות. ראה ש"ע סימן רצא הכותרת דין שלש סעודות וכו' ו' סעיפים אבל כל הסעיפים מדבר רק על סעודה שלישית. וצ"ע הרי בוודאי לא יוצא בה לבדה חובת ג' סעודות. ואולי כיון שאז עיקר הנסיון כי שבעים מאכילת שחרית² על כן יש שמבטלין אותה, ולפי מה שדייק בניהו על פסחים קיז: ראה לקמן, מי שמבטל סעודה שלישית גם שתי הסעודות שקיים לא עלו לו.

ה. תימה שבדרך כלל רבנו הולך בדרכו של הבעש"ט, והנה כאן הבעש"ט מבאר שאכילת שבת היא כדי שהגוף לא יפריע לנשמה להתענג³ ואילו רבנו נראה שחולק וסובר שאכילת שבת אינה מכשיר אלא היא בעצמה אלוקות.

² ראה שיח שרפי קודש – חלק ב אות רפה – זה שאמר רבנו לענין אכילת שבת המבואר בספר חיי מוהר"ן (סימן לב) עיקר שיחתו נאמרה לענין סעודה שלישית של שבת, שאז מתעצלין העולם לאכול מחמת ששבעים מסעודת הבקר. וכך אמר רבנו: "בשכבר אומרים לנו אכלו בנפשו אף על פי כן אין רוצים לאכול". "אז מען זאגט שוין עסט קינדער וויל מען ערשט נישט עסין". ואנשי שלומנו היו אומרים זאת למי שהתעצל באכילת שלש סעודות.

³ בעל שם טוב עה"ת פרשת בראשית אות פה. ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וגו'. במדרש (בראשית רבה י"א, ד') ברכו במטעמים וכו', שמעתי בשם מורי טעם לענג החומר בשבת הוא מצוה, שעל ידי זה יוכל הצורה לשמוח יותר בדביקות ה' יתברך, והוא על פי משל לבן מלך שבא לו כתב מאביו בהיותו בשביה וכו' ודברי פי חכם חן: (תולדות יעקב יוסף בא דף מ"ט ע"ג)

ושם אות פו. משל למלך שנשבה בנו יחידו בשבי דקשה מכולם, ועברו זמני זמנים בתוחלת נמשכה מלפדותו ולהשיבו אל אביו, וברוב עיתים ושנים הגיעוהו מכתב מאביו המלך לבל יתיאש שם, ולא ישכח נימוסי המלכות בין זאבי ערב, כי עוד ידו נטויה להחזירו לביתו אל בית אביו על ידי כמה וכמה טעדות במלחמה או בשלום וכו', ומיד שמח בן המלך שמחה גדולה, אפס שהיתה מגילת סתרים ואי אפשר היה לשמוח בגלוי, מה עשה, הלך עם בני עירו אל בית היין או שאר דבר המשכר, והם שמחו ביין שמחה גשמית והוא שמח באגרת אביו וכו' (טו), וככל החזון הזה הוא ממש מצות עונג שבת, אל הגוף שהוא החומר, במאכל ומשתה, כדי שיהיה פנאי להצדיק לשמוח שמחה שניה שהוא שמחת הנשמה בדביקות ה' יתברך כל היום, לבל יסיח דעתו (טז) מקדושת ומורא השבת, קל וחומר מתפילין וכו': (תולדות יעקב יוסף ריש פרשת קדושים)

מקור מים חיים שם הערה טט – עוד הביא משל זה בתולדות יעקב יוסף פרשת תבוא דף ר"ג ע"ג וכתב וזה לשונו, שמעתי ממורי משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד בין פחותי ערך, ובהאריך הזמן שמה הגיעו כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך חש מבני הכפר שילעילו עליו באמרם מה זה יום מיומיים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יי"ש ושאר מיני יין המשכרים, עד ששמחו בעסק היין, והוא מצא את הכושר לשמוח מאוד בשמחת אביו ודברי פי חכם חן. והנמשל מובן כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בתענוגים של אביה המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא בהנשמה יתירה שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך ציותה התורה לענג את הגוף בשבת ויום טוב, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דבקות המלך הקדוש ברוך הוא, עד כאן לשונו, ועיין לקמן בפרשת תרומה בסוף הגה ג' עיין שם: ובתולדות יעקב יוסף

1. אכילת שבת כולה אלוקות – משמע שבאכילת שבת לא אומרים (מה שאמר בתורה ח' תנינא) מזונא דגופא היפך מזונא דנשמתא, אע"פ שרואים בחוש שנעשה כבוד ועייף ע"י רבוי אכילה. היתכן שיש לנשמה הנאה מגשמיות הרי הגמרא¹⁷ אומרת שאין לה הנאה אלא מריח? נראה פשוט כיון שאכילת שבת היא אלוקות בוודאי יש לנשמה הנאה מאלוקות¹⁸. וכן מבואר בזוהר שמאכילת שבת נהנית גם הנשמה¹⁹. וכן בלק"ה²⁰ כתב מפורש

פרשת נשא דף ק"ל ע"ד כתב וזה לשונו, שמעתי משל זה ממורי לבן מלך שהיה בין אנשי הכפרים ובה לו אגרת שלום מאביו ורצה לשמוח והיה בוש וירא מאנשי הכפר, וצוה לתת להם י"ש, ושמוחו הם בשמחתם והוא שמח בשמחת אביו, כך החומר והצורה של אנשי סגולה וכו', ודברי פי חכם חן, עד כאן לשונו, וכן הוא שם בפרשת משפטים דף ע' ע"א וע"ב, בהר דף קי"ט ע"ד, שופטים דף קצ"ב ע"ג. ובפרשת שלח דף קמ"ו סוף ע"ב וזה לשונו, שמעתי ממורי בענין שבת שיש מצוה באכילה ושתיה על פי משל לבן מלך שהיה בשביה והגיע כתב יד אביו המלך ורצה לשמוח, ולכך הרבה להמוניים מיני משקה, שישמחו הם, ואז יוכל הוא לשמוח בשמחתו, והנמשל מבואר כי הנשמה אי אפשר לשמוח ברוחני עד שישמח החומר הגשמי וכו' ודברי פי חכם חן, עד כאן לשונו, ועוד עיין לקמן פרשת תשא אות ד' ואות ה' עיין שם:

מקור מים חיים שם הערה ע' – וכתב עוד בזה בספר תולדות יעקב יוסף פרשת נח דף י"ג ע"א, ופרשת בשלח דף נ"ג סוף ע"ד וזה לשונו ענין שבת הוא קדושת המחשבה, שאסור להסיח דעתו כל היום מקדושת שבת, קל וחומר מתפילין שאסור בהיסח הדעת (מנחות ל"ו ב) שהוא חותמא דמלכא, ושבת דפטור מתפילין משום דקדושתו הוא יותר מתפילין, כל שכן שצריך שלא להסיח דעתו כל היום מקדושת שבת, עד כאן לשונו:

י' ברכות דף מג – אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב מנין שמברכין על הריח שנאמר כל הנשמה תהלל יה איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו הוי אומר זה הריח.

ה' וראה שיש"ק חדש ח"ג אות תעג שרבנו החזיק מצה ואמר כשאוחזים מצה אוחזים כביכול את השם ית' בידיים. ועיין תורה נו אות ח' (ד"ה כי החיות) הקשר בין אכילת מצה לאכילת שבת.

י' ראה בזוהר ח"ב דף רד: שמאכילת שבת גם הנשמה נהנית. וראה רבנו בחיי בשלח טז כה – והם סעודות לנפש בחיים האמיתיים בתענוג הקיים והנצחי, ומעתה הבן גודל מעלת המקיים שלש סעודות.

וכן בפקוד עקרים לר' צדוק הכהן – לקוטים – סוף ברכות (ס"ד). על פסוק (שמות י"ח, י"ב) וישבו לאכול וגו' לפני האלקים דנהנה מסעודה שתלמידי חכמים בתוכה כנהנה מזיו השכינה, ובשבת (קי"ט). אמר לו מי עדיפת לן מינה ושם אחר כך אילו מקלעא לי רב אמי ורב אסי או רבי יוחנן מי לא מכתפיה קמיה הרי דתלמיד חכם לא עדיף משבת ומשמעות הלשון דשבת עדיף, והיינו דהנשמה יתירה נקראת שבת כמו שמואב בזוהר (ויקהל ר"ד ריש ע"ב) עיין שם ובפרשת יתרו (פ"ח ע"ב) דשלימותא דכולא ביה והיא נהנית מעינוגי סעודת שבת כמו שמואב בפרשת ויקהל הלשון שם, ואם כן היה להם סעודה שתלמידי חכמים מסובין והוי גם הנאה דידיה בגופו כנהנה מזיו השכינה, ועיין שם בפרשת יתרו דהיא דוגמא דעלמא דאתי ובעולם הבא אמרו (ברכות י"ז). דאין בו אכילה ושתיה רק צדיקים עטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. וכן הוא בנשמה יתירה שהוא כגינה דעולם הבא הנאתה מזיו השכינה: ועיין זוהר בשלח (ס"א סוף ע"ב) דמוזני דחבריא דמשתדלין באורייתא מוזני דרוחא ונשמתא ולא אכלי מוזני דגופא כלל עיין שם ומזון הנשמה היינו מזון עולם הבא שהוא עולם הנשמות דאין שם גוף ובעל כרחך אין שם אכילה ושתיה רק מוזני מלאכי השרת וכל הנטפל להם הרי הוא כמוהם כדתנן (מכות ה' סוף ע"ב) בנטפל לעושי מצוה ולעוברי עבירה והכי נמי בשבת דלא עדיפי מינה כנ"ל, ועל כן אמרו בפרשת ויקהל (ר"ב סוף ע"א) דהאי יומא דנשמתא איהו ולא יומא דגופא ולכן אכילתו גם כן מוזן הנשמה ולא מוזן הגוף:

ראה בעש"ט עה"ת שם אות פז שגם לנשמה יש קצת תענוג מאכילת שבת בבחי' אב השמח לראות את בנו מתענג. דהיינו שאמנם האכילה שייכת לגוף אבל יש קצת הנאה לנשמה. וצ"ע לכאורה זה קצת סותר למה שאמר לעיל שהאכילה היא רק כדי שהגוף לא יפריע לנשמה להתענג מעונג שבת האמיתי. וצ"ע אולי באמת תחילה דיבר מצדיק, אבל רובא דעלמא אדרבה האכילה מעוררת תאוות אכילה ובטן רשעים תחסר, אולי לכן אמר הבעש"ט עוד טעם שהאב נהנה שבנו מתענג וצ"ע.

זה לשון הבעש"ט שם – פז. למשל כשהתינוק רוצה איזה דבר שהתינוק נהנה ממנו, הנה אביו מחמת אהבתו לתינוק, יש לו הנאה כשיהיה אותו דבר להתינוק, נמצא התינוק מוליד אהבת אותו דבר באביו וכו', וזה המשל שייך בענין שאמרו רז"ל שמצוה בשבת אכילה ושתיה, ולכאורה קשה, מה הנאה יש לנשמה יתירה באכילה ושתיה, ולפי המשל הזה אתי שפיר, כי הנשמה יתירה יש לה גם כן תענוג זה, כמו שכתוב בזוהר (ח"ג רמ"א ב) על פסוק (שיר השירים ה', א) באתי לגני אחותי כלה, בשביל רעותא דילה אכיל ושתיה: (כתר שם טוב ח"ב דף ג' ע"ב בקיצור, והוא בליקוטי אמרים דף ג' ע"ג)

י' ראיתי במאמר של חב"ד שאכילת חול היא ברור טוב מרע דהיינו הניצוץ הקדוש הנחבא במאכל, ואילו באכילת שבת הטוב כבר מבורר, רק צריך כוונה להעלותו. ולפ"ז מובן שמאכל שבת יכולה הנשמה להנות ממנו כי הניצוץ הקדוש שבמאכל כבר מבורר.

צ"ע מדוע אכילת חול היא מוזנא דגופא הפך מוזנא דנשמתא? הרי אחרי הברור עולה ניצוץ קדוש שהנשמה יכולה להנות ממנו. וכנראה שכשהניצוץ עולה הוא כבר לא אצלה להנות ממנו.

י' ליקוטי הלכות יו"ד הלכות מאכלי עכו"ם הלכה ב (עפ"י תורה ח תנינא) אות א) – והנה הפלל, שעל-ידי מוזנא דגופא, נחלש מוזנא דנשמתא. ואם פן לכאורה תמוה, איך הטר לנו לאכל, הלא על-ידי מוזנא דגופא נחלש מוזנא דנשמתא, חס ושלום. אף באמת ישראל קדושים, פל אכילתם, אפלו מאכל הגוף שלהם, הוא בבחינת מוזנא דנשמתא, פי הם מקדישים עצמן באכילתם לאכל בקדושה ובטהרה ומברכין על פל דבר תחלה וסוף, שהוא בבחינת (בראשית כו, כט): "הקל קול יעקב", שעל-ידי יוה מנגיעין עקב דסטרא-אחרא. ואזי פל אכילתם ושתיתם הוא בבחינת מוזנא דנשמתא. ועקר תקון האכילה ושתיה בבחינת מוזנא דנשמתא הוא על-ידי בחינת שבת, היינו כי אנחנו עם בני ישראל צריכין שתהיה פל אכילתנו אפלו בששת ימי החל לכבוד שבת, כמו שאמרו על שמאי הזקן, שפל קמיו היה אוכל לכבוד שבת (פי"ח טו). ואכילת שבת הוא כלו קדש ואין להסטרא-אחרא אחיזה בו. וכל האכילה של שבת, הוא בבחינת מוזנא דנשמתא ולא מוזנא דגופא כלל. פי אכילת שבת היא ענג שבת. וענג שבת זה בחינת "נהר היוצא מעדן להשקות את הגן", שהיו בחינת "ענג שבת", שהוא, ע"ן נהר גן, שהם בחינת שלש סעודות של שבת, כמייבא בזוהר הקדוש (עקב ר"ג), נמצא, שפל אכילת שבת, שהוא ענג שבת, הוא בחינת "נהר היוצא מעדן להשקות את הגן", שהוא בחינת קול הנ"ל שעל ידו גדלים פל הריחות, ועל ידו נכנע מוזנא דגופא ומתגבר מוזנא דנשמתא, שהוא הריח, ועל-פן פל אכילת שבת הוא בבחינת מוזנא דנשמתא, שהוא הריח הנמשך על-ידי נהר יוצא מעדן וכו', שהוא הוא בחינת אכילת וענג שבת פל. וזה בחינת קול יעקב, כי ענג שבת הוא בבחינת יעקב שפלול משלשה אבות, שהם

שאכילת שבת כולה אלוקות והיא מזוונא דנשמתא (ויותר מזה מבואר שם שאפילו אכילת חול של יהודי היא בחי' מזוונא דנשמתא) ומבואר שם¹⁰ שבשבת נמשך הכל על-ידי אתערותא דלעלא, שיוירד האור מלמעלה עם צמצומים קדושים שנעשו למעלה, שהכל יכולים לקבלו בלי שום יגיעה ואתערותא דלתתא. אבל להרגיש זאת צריך הכנה וע"י שבאים לצדיק זוכים הרבה יותר ע"ש. ואולי אפ"ל שעל כן ציווה רבנו לאנשיו לאכול הרבה כפשוטו (לאנשיו דייקא) כי המקושרים אליו אצלם מאכלי שבת יותר מבוררים.

ז. מהחיוב לקיים ג' סעודות, משמע שאכילת שבת גבוהה יותר, שהרי מבטל לימוד כדי לקיימה, ויש לדחות שהרי כל מצווה שבגופו מבטל מפני ת"ת אע"פ שת"ת כנגד כולם. ובפרט סעודת שבת שאינה ביטול כ"כ כי יש עניין גם ללימוד בה בין אכילה לאכילה. אבל ראה פסיקתא פרק כג/ו שאמרו לא ניתנה שבת אלא לאכילה ושתייה היינו לתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל השבוע, נמצא לכאורה שדייקא אלה שרגילים בלימוד ונהנים ממנו צריכים לבטלו יותר מאלה שכל השבוע עוסקים בפרנסה.

ח. צריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה כפשוטו, כי אכילת שבת כולה אלוקות – צ"ע מאי כפשוטו? נראה פשוט שלא הותרה הרצועה, דלא גרע מסעודת חול שרבנו הקפיד שלא לאכול בהלעטה, ראה חיי מוהר"ן/ו¹¹ שגם בחול צריך להקפיד לאכול במתינות כמו כשיושב אצל אדם גדול. וכל החילוק שבחול צריך למעט באכילה דהיינו לדקדק לאכול רק כמה שצריך לחיזוק הגוף ואילו בשבת כיון שאכילת שבת היא אלוקות יש עניין לאכול הרבה, ונ"ל שהכוונה מעט מעט המצטרף להרבה, שלא יהיה אפילו רק דומה להלעטה. צ"ע אולי לרבנו זה לא מעבב, אבל כדי שלא לעשות מחלוקת כל כך גדולה בינו לבעש"ט (שהראה פעם לאנשיו שור אוכל בשר בסעודת שבת. כנ"ל בשיחות) אולי צ"ל שכוונת רבנו שדווקא כשאוכל בדרך ארץ.

בחנינת שלש סעודות של שבת, בבחינת (ישעיה נח, יג): 'וקראת לשבת ענג, והאכילתיך נחלת יעקב אביך' וכו' וכמוכא (שבת קיח). ... וזהו בחינת תבשיל של שבת ריחו נודף (שבת קיט). ריחו נודף דייקא, כי יש לו ריח טוב הנמשך מנהר יוצא מעדן, שהוא ענג שבת כנ"ל, ועל-פי הוא בבחינת מזונא דנשמתא, שהוא הריח, כנ"ל.

לוקוטי הלכות אר"ח – הלכות תחומין וערובי אר"ח – תחומין הלכה ה (עפ"י תורה ה' תנינא) אות לט – כי בשבת אין צריכין אתערותא דלתתא, רק אדרבא! צריכין להמשיך האור של שבת על עצמו על-ידי בטול ושיבתה וניחא מפל המלאכות, רק לאכל ולשתות ולהתענג על ה'. כי אכילת שבת יקרה, והוא עקר כבוד שבת יקדש, כי בשבת אין בהאכילה שום אחיזה להסטרוא אחרא, כמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (סימן טו), כי בחול שנמשכת האכילה והפרנסה על-ידי אתערותא דלתתא כנ"ל, על-ידי המשכת רוחניות וכו', על-כן יש בזה שני בחינות כנ"ל, בחינת (ישעיה יח, יג): 'כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו' וכו'. כי מי שפוגם בבחינת המשכת רוחניות וכו' כנ"ל, גם הפרנסה והאכילה נפגמת, שזהו בחינת חטא אדם הראשון וכו', כנ"ל. אבל בשבת שנמשך הכל על-ידי אתערותא דלעלא, שיוירד האור מלמעלה עם צמצומים קדושים שנעשו למעלה, שהכל יכולים לקבלו בלי שום יגיעה ואתערותא דלתתא, שהוא שרש הפרנסה והאכילה הקדושה שממשיכין הצדיקים בימי החול על-ידי המשכת רוחניות וכו'. כי הכל נמשך משבת, דמיניה מתברכין וכו', כנ"ל, על-כן האכילה של שבת קדושה מאד, ואין בה שום אחיזה להסטרוא אחרא כלל, כי אדרבא! על-ידי אכילת שבת מצחצח כל אחר נשמתו וזכה לעצות נפלאות ולאמונה שלמה על-ידי זה, וכו'.

והעקר על-ידי הצדיקים אמתים, ועל-כן צריכין לבא אליהם על שבת, כי אף-על-פי שקדשת שבת באה מלמעלה בלי אתערותא דלתתא, שעל-ידי זה עולין כל העולמות למעלה ממדרגתן, אף-על-פי כן, עלות כל אדם ואדם הוא כפי המקום והדרגא שזכה בשעת פניית שבת, כפי ההכנה והקדשה שקדש והכין את עצמו בששת ימי החול, כמבאר בכתבים (פרי עץ חיים, תולדות שער השבת). כי למשל, מי שלא זכה בחול כי אם לנפש דנפש דעשה, אזי בשבת, כשבא עליו תוספת שבת, אף-על-פי שנמשך האור מלמעלה בלי אתערותא דלתתא בשבת, וזכה לעלות למשל לעולם האצילות, אינו זוכה גם שם לקבל הארה, כי אם באיזה מדרגה התחוננה באצילות, וכן כל אחר ואחר כפי מדרגתו. אבל הצדיק הגדול, שזכה גם בחול לנשמה דאצילות, אזי זוכה בשבת לעלות למעלה למעלה מאצילות, בתכלית מעלה העליונה, כי יש עולמות שהם למעלה למעלה הרבה מאצילות כמוכא בכתבים. וכן למעלה למעלה, וכל מי שהוא בכלל ישראל, בודאי מקבל איזה הארה מתוספת שבת, אבל כל אחר מקבל תוספת קדשת שבת כפי הכנתו בחול, בבחינת (ספרה ז' א): 'מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת' וכו'.

שם אות מ – כי העקר הוא לשמח בשבת, כאשר הזהירנו רבנו ז"ל מאד מאד – לשמח מאד בכל שבת, כי עקר מצות שבת הוא לאכל ולשתות ולשמח מאד בשבת, ולהתענג בכל התענוגים בשמחה ובטוב לבב, כמבאר בלוקטי תנינא (סימן טו) ובמקומות אחרים (סינים כתר, רטו), עין שם. כי אכילת שבת יקרה מאד, כי מגדל קדשת שבת – שהוא התגלות אלוקות בצמצומים נפלאים רחוקים הנמשכין מלמעלה, על-כן האכילה של שבת יקדש בקדשה גדולה בבחינת (ישעיה נח, יג): 'והשביע בצחצחות נפשך' וכו', כי בחול אין זוכין לאכילה קדושה כזאת, כי אם צדיקים גדולים נוראים מאד, אבל בשבת אכילת כל ישראל הוא בבחינת זאת, בבחינת (ספרה ז' א): 'צדיק אכל' וכו', בחינת 'והשביע בצחצחות נפשך', בחינת אז תתענג על ה' (ישעיה נח, יח) – על ה' דייקא, שהם הצחצחות שהם למעלה מהספירות (עין עץ חיים, שער א, דרוש ה), כידוע (שם שער ה, דרוש יט).

עוד שם הלכות יום טוב הלכה ב (עפ"י תורה לג) אות ב' – והנה טעם והתענג של האכילה שרשו מהאבה שבקדשה בבחינת (שיר השירים ו' ז) אהבה בתענוגים, שבכל התענוגים יש שם בחינת אהבה שהיא שרשם, והצדיק האוכל לשבע נפשו דקדשה, הוא מקשר עצמו לשרש התענוג שהוא אהבה שבקדשה, ולא זו אף זו, כי גם הוא עולה ומקשר לשרש האהבה, דהיינו לאור האהבה שבדעת, שזהו בחינת השביע בצחצחות נפשך כנ"ל. והנה בחינת אכילת שבת שהוא ענג שבת, שעל זה נאמר, אז תתענג על ה', היינו שעל ידי אכילת שבת מתענגין על ה', כביכול, שעולין ומתענגין מאור האהבה שבדעת. ובשבת נעשה זה מחמת קדשת שבת בעצמו, כי שבת היא למעלה מהזמן וכו' כנ"ל, אבל ביום טוב שהוא בזמן בחינת ימי טוב, על פן צריכין אז לעשות עבודת כבוד להתקשר לאור האהבה שבדעת בבחינת ענג שבת. ועל פן צריכין לעשות ביום טוב מלאכת אכל נפש כדי לתקן המאכל שיקנה בבחינת אכל נפש, 'אכל נפש' דייקא בחינת צדיק אכל לשבע נפשו. בחינת והשביע בצחצחות נפשך, היינו שיהיה המאכל בבחינת ענג שבת לזכות על ידו לאור האהבה שבדעת כמו על ידי ענג שבת שהוא אכילת שבת.

ראה פסיקתא פרק כג אות ט' – לא ניתנה שבת לת"ח אלא לאכילה ושתייה. ולפועלים ללימוד תורה. וראה שבת דף קיט: רבי זירא מהדר אזווי זווי דרבנן אמר ליה במטותא מינייכו לא תחלוניה. ופרש"י – מהדר אזווי זווי דרבנן – כשהיה רואה אותן זוגות וזוגות ומדברין בתורה מחזר אחריהם ואומר להם במטותא מנכון לכו והתעסקו בעונג שבת, ולא תחלוניה לבטל תענוגים: (ובאילת השחר (שטיינמן) כתב שדווקא להם אמר כי ידע שמאהבת התורה ישכחו לקיים סעודת שבת שהיא מצוה שבגופו שרוחה לימוד תורה)

חיי מוהר"ן – אות תקטו – (עב) הזהיר שלא לאכל בהלעטה הינו במהירות בדרך גררון, כי יהו בחינת (בראשית כ"ה), 'הלעיטני נא', רק להרגיל עצמו לאכל במתינות בישוב הדעת ויבדרך ארץ בדרך שאוכלין בדרך ארץ כשיושב אדם חשוב על השלחן, כך יאכל תמיד אפלו כשאוכל לבדו:

ט. צ"ע לכאורה רבנו ציווה להרבות באכילה גם אותנו המגושמים ולא חילק. וכן מצינו בבית המקדש שאכילת הקרבנות לכפר על בעל הקרבן היתה חובה על הכהנים כל אחד במשמרתו ולא רק צדיקים גדולים. וכעין זה מצינו גם במצוות השתיה בפורים, שרבנו אמר שהיא תיקון הברית, ואנ"ש עוד שתיה עוד תיקון הברית אעפ"כ יש בזה דעות עד כמה. ונראה שחסידי תמים עושה הכל כפשוטו, וראה לעיל בשיחות כיצד נהג רבי נחמן מטולטשין תלמיד מוהרנ"ת שהיה ממשיכו בעניין העברת דעת רבנו. השאלה עד כמה אני יכול לדמות עצמי אליו ולנהוג כמוהו.

י. בעניין הדימוי של אכילת שבת לאכילת קרבן, ראה נזיר כג והוריות י: האוכל קרבן פסח אכילה גסה, ריש לקיש אומר שעליו נאמר ופושעים יכשלו במ ורבי יוחנן אמר שקיים מצוות אכילת פסח. יש שם דעות מה הכוונה אכילה גסה אבל עיין מהרש"א על הוריות שמוכרחים לומר שמדובר באכילה שיוצא בה חובת אכילה, ונחלקו רק בעניין הכוונה, כי בוודאי לא מדובר באכילה גסה שמבואר ביומא שפטור עליה ביום כפור. ומסתמא הלכה כר"י וא"כ אע"פ שלא ראוי לנהוג כך אבל אם יצא חובתו משמע שנעשו התיקונים גם ע"י אכילה כזו. וא"כ הכי נמי באכילת שבת וצ"ע.

יא. בסעודת שבת צריך להרבות באכילה כפשוטו כי היא כולה קודש. צ"ע הרי בחוש רואים שנעשה כבוד ועיף לפי מה שאמרו שאכילת שבת כאכילת הקרבנות בבית המקדש, גם בבית המקדש ידוע שהכהנים היו חולי מעיים¹² מרוב אכילת הבשר. ואין לחוש לעייפות שהיא מחמת העבודה. (ואפשר גם לקיים את רבוי אכילה במאכל שיותר קל לעיכול ופחות מעייף)

יב. ראה מגיד מישרים שהוא מלאך שנברא מלימוד המשניות של הב"י והיה מדבר מגרוננו של הב"י ומגלה לו חדושים עפ"י הסוד. ושם סוף פרשת בא/א¹³ ובפרשת ויקהל/י¹⁴ אומר שגם בשבת ראוי למעט באכילה כי יש לס"מ אחיזה בה כשהיא להנאתו. לעומת זה במשנת חסידים לרבי עמנואל ריקי ובספר הנגיד ומצווה (לקמן) בשם האריז"ל מבאר שאין לחיצונים שום אחיזה באכילת שבת. ודברי האריז"ל בודאי דברי אלקים חיים. היתכן שיש בזה מחלוקת במציאות?

הקדמה

בפרשת המן (שמות טז) מצווה משה רבנו על אכילת המן בשבת כמ"ש ויאמר משה אכלוהו היום, כי שבת היום ליהוה, היום לא תמצאוהו בַּשָּׁדָה; ובגמ' דרשו שג' פעמים היום רומז לג' סעודות בשבת. וקשה מדוע רמוז על סעודת שבת בלשון היום. ונאמרו בזה כמה פירושים באחרונים¹⁵, ורבנו ביאר שהתורה רמזה על כוונת האכילה, שצריך שכוונת וסיבת האכילה תהיה רק לכבוד השבת והתיקונים הנעשים ע"י אכילת השבת לאפוקי מהאוכל מחמת רעב או כדי שלא יהיה רעב אח"כ. ומוהרנ"ת התפלא כי מדברי רבנו שנקט לשון "רק לשם היום" רק הוא לשון מיעוט משמע שאין צריך להרבות באכילת שבת, וקשה כי בתורות אחרות משמע שצריך להרבות, כי אכילת שבת היא כולה קודש. ושאל על זה את רבנו ורבנו השיב שחז"ל אמרו שצריך להרבות דייקא, נמצא, שאין לדייק מלשונו בתורה זו שיש למעט באכילה כדי שתהיה רק וכו' אלא יש להרבות באכילה ולכוון בכל מה שאוכל רק לכבוד השבת.

הפסוק שממנו למדו חז"ל חיוב אכילת ג' סעודות בשבת, הוא בפרשת המן, שכשבאו ישראל ביום שישי לשאול על המן שבכל יום המרבה והממעיט לא ליקט יותר מעומר לגלגולת, ומדוע היום כל אחד ליקט שני עמרים? והשיב להם משה כי מחר שבת, וכתוב ויניחו אותו עד בקר ולא אבאיש, ואז אמר להם משה "אכלוהו היום".

¹² מאירי על שקלים פרק חמישי – בן אחיה על חולי מעים פי' שהיו הכהנים מהלכין על הרצפה כל היום ומצטננין ואוכלין בשר הרבה ושותין מים וכן מצטננין במים ולא היו לובשין אלא בגד אחד בעבודתם שהוא הכתנת שהרי בארבעה בגדים לבד הם עובדים שהם כתנת ומכנסים ומצנפת ואבנט ומתוך כך היה טבעם מתרפה וכחות איבריהם הפנימיים בתכלית החולשה וזה היה ממונה להתעסק ברפואתם.

¹³ ספר מגיד מישרים שכתב רבי יוסף קארו מה שאמר לו המגיד שדיבר מגרוננו – סוף פרשת בא – אור ליום ראשון של פסח חזק ואמץ כי אע"פ שהיה ראוי לעזוב ולנטוש בשביל שאתה מתעסק בהנאות מאכל ומשתה והפרדת לבך מתורתך עם כל זה לא אעזובך רק אקרבך לתורתך ויראתי והלא ידעת כמה הרהרת בזאת השבוע, ומשם קאי אבתרך היצר הרע וסמאל ונחש והם מתנשפים בנפשך להמיתך וברגע שתעלים עיניך מהם ותמשך אחר הנאות תפריד מחשבותיך מיראתי ותורתך ומשניותי ויגרמו להאבידך מן העולם לכן שוב והזהר משם והדבק בתורתך ויראתי ומשניותי אל תפריד רגע ממחשבתך ומעט במאכל ומשתה אפילו בשבתות וימים טובים וכל מחשבותיך לא יהיו אלא בי ואוכך לעלות לארץ ישראל:

¹⁴ ספר מגיד מישרים – פרשת ויקהל – עוד אמר לי ביומי דשבתי אע"ג דאת מכוון ומתענג לרוחא קדישא דמלוי עמך, מכל מקום כד את אכיל ליה בדרך הנאה מתגבר סמאל ויצר הרע, ולחן אודהר במילתא, עוד א"ל אודהר מלמשתי ביומא דשבתא יותר מארבעה כוסות זולת כוס הקידוש, וכוס הברכה, ובשני סעודות של היום שני כוסות בכל סעודה זולת כוס הקידוש וכוס הברכה, ולפחות מאלו הכוסות הרשות בידך, אבל להוסיף עליהם אודהר מהם פן יגרמו לך להבטל מעטוק בתורה כראוי:

¹⁵ ראה מהרש"א שבת קיז: שאמר ג"פ היום לרמוז שהן מגינות על ג' פורעניות שנאמר בכל אחת מהן יום. ועיין פנים יפות שמות טז כה ש"אכלוהו היום" הכוונה לסעודה שלישית שציווה אותם לאכול מבעוד יום ולא כהרגלם לאכול כל יום אחת ביום ואחת בלילה, כי הם טעו שכיון שהיא בלילה אפשר שהמן לסעודה זו ירד בשבת אע"פ שהוא מוקצה משום נולד, שהרי יאכלוהו רק בלילה, על כן אמר להם אכלוהו היום כלומר שהוא לא ירד בשבת על כן יאכלו ממה שירד ביום שישי. ועיין ט"ז או"ח סימן תעב סק"א שהמהרש"ל למד מדכתיב "היום" שצריך להקפיד על סעודת הלילה שתהיה בלילה ממש כדי שתהיה בודאי ביום השבת שמתחיל בלילה.

ורמו לסעודת ליל שבת אע"פ שאמר להם זאת בבקר,¹⁰ ואמנם יש מפרשים שהכוונה לדיעבד אם לא אבל בלילה יכול להשלים בבקר¹¹ או שציווה להם על כל ימי שישי הבאים¹² שכשתמצאו להם משנה, תאכלו סעודת לילה כמו בכל יום, אבל תכוונו לכבוד שבת ולא בגלל רעב. וצ"ע מדוע ציווה אותם לאכול היום, הרי זה מנהגם תמיד לאכול סעודת לילה. ועוד שהוא לא מהעומר הנוסף שירד לכבוד שבת אלא מהעומר של יום שישי שלקטו בבקר כמו בכל יום. אלא צ"ל שאדרבה לכן הזהיר אותם משה שתכוונו לכבוד שבת, ולכן גם בסעודה זו תבצעו על שני לחמים, רמז ללחם משנה, אע"פ שסעודה זו אינה ממה שלקטם לכבוד שבת. והטעם כי סעודת שבת היא כולה אלוקות מצד זמן האכילה.

עוד הוסיף משה לצוות להם "כי שבת היום לה"¹³ דהיינו שביאר להם טעם שהמן לא הבאיש, אע"פ שבימי החול כל מן שנותר מאתמול היה מבאיש, היום שבת, לכן ניתן לכם לחם משנה ביום שישי. ונקט לשון "היום" רמז לסעודת הבקר, אע"פ שהיה מנהגם בכל יום לאכול בבקר, ציווה להם תזוהרו לכוון לכבוד שבת ולא בגלל הרעב. והיא עיקר סעודת שבת (כמבואר בהלכה שאמרו כבוד יום גדול מכבוד לילה) אולי בגלל שהיא כבר מהלחם משנה דהיינו מהשפע שירד ביום שישי במיוחד לשבת.

ועוד ציווה להם משה "היום לא תמצאוהו בשדה". דהיינו שבהמשך ההסבר מדוע המן שלקטו ביום שישי לא הבאיש בשבת, ציווה אותם ברמז על סעודה שלישית, וכיוון שמנהגם תמיד היה לאכול בלילה¹⁴ ציווה אותם בלשון "היום" שיאכלו מבעוד יום, אע"פ שאתם עדין שבעים מסעודת הבקר (כנ"ל בשיש"ק ח"ב רפה), כי אכילה זו צריך לכוון בה לכבוד היום ולא בגלל רעב.

לאכול הרבה כפשוטו

רבנו מצווה אותנו בכמה תורות (נו ורעז) לאכול הרבה בשבת כפשוטו ומבאר שיש באכילת שבת תיקונים נפלאים להשבית אויב ותיקון לחילול שבת. ומבואר שאכילת שבת כולה אלוקות, ועל כן היא מצווה גדולה בפני עצמה, ולא רק הכשר מצווה כדמשמע מאחרים, וכן מבואר הרבה בלק"ה שבשבת א"צ לברר את המאכלים אלא הם מבוררים ועל כן כל אחד יכול לאכלם והם מזונא דנשמתא ואין בהם אחיזה לחיצונים כלל. וראה לעיל בשיחות כיצד נהגו למעשה בניו של מוהרנ"ת ותלמידו רבי נחמן מטולטשין שנהגו לאכול בשבת הרבה כפשוטו. אע"פ כן יש בזה דעות ומאד קשה לעכל את הדיבור הזה שגם אכילה גשמית שאדם נהנה ממנה ומתעייף ממנה, ולא רואה בחוש הבדל בינה לאכילה של חול, כיצד יתכן שהיא מזונא דנשמתא. ואפילו כשיודע את הזוהר שהיא כאכילת קרבנות, וגם לנשמה הנאה ממנה ואין לחיצונים שום אחיזה בה אע"פ כן קשה לקבל זאת. ועיי' הוריות י:17 שגם באכילת קרבן נחלקו בדינו של האוכל לשם תאוה אם נקרא פושע או שעכ"פ קיים מצווה. ועיי' פרי צדיק¹⁵ שדייק המענג את השבת ולא המתענג בשבת שכל מעלת אכילת שבת

¹⁰ ולא אמרינן אין מוקדם ומאוחר בתורה, כנראה שלא אומרים זאת בפרשיה אחת אלא בפרשיות שלימות. וראה חפץ ה' (לרבי חיים בן עטר) שבת קיז: שדייק כך וחדש מכאן הטעם לרבי חידקא שסובר שג' סעודות הן מהבקר לכן הוסיף רביעית למלווה מלכה.

¹¹ כך תרץ הבן יהוידע שבת קיז:

¹² ראה חפץ ה' (לרבי חיים בן עטר) שבת קיז:

¹³ עיי' פנים יפות שמות טז בה שכתב שמנהגם היה לאכול בלילה ממש ע"כ ציווה אכלוהו היום דהיינו מבעוד יום. וי"ל שדווקא תפילה הקדימו כי בתי הכנסת היו מחוץ לעיר. אבל אכילתם היה בלילה כמבואר ברכות ב. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתם היא זמן ק"ש דהיינו בלילה.

¹⁴ הוריות דף י: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי דכתיב כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם אחד אכלו לשום מצוה ואחד אכלו לשום אכילה גסה (פרש"י לשם קנינה) זה שאכלו לשום מצוה צדיקים ילכו בהם זה שאכלו לשום אכילה גסה ופושעים יכשלו בהם א"ל ריש ליקיש רשע קרית ליה נהי דלא עביד מצוה מן המובחר פסח מי לא קאכיל.

ועי"ש מאירי שפירש אכילה גסה שקץ במזונו, על כן אע"פ שקיים מצוה היא נמאסת אצל ה' ית'. לכאורה משמע שאם אכלו לתאוה אכילה הוא לא פושע. וצ"ע.

גם עיי"ש תוס' הרא"ש מקשה על פרש"י ומבאר שפסח מצוותו לאכול על השבע דכתיב למשחה כדרך מלכים שמביאין תפוקין בקינוח סעודה, וזה שאכלו אכילה גסה היינו שהיה כל כך שבע שקץ במאכלו ואין זה "למשחה", ונראה לדבריו שהאכול לתאוה אכילה אינו פושע שהרי גם זה "למשחה".

וראה מהרש"א כאן מביא תוס' בנויר ואומר שאכילה גסה כאן א"א לומר שאינה אכילה כי צדיקים ופושעים שמדובר כאן החילוק ביניהם רק בכוונה ולא באכילה.

ועיי' נזיר כג. שם הובאה גם הגמ' הנ"ל והקשו שם תוס' (ד"ה פסח) מיזמא פ: שאכילה גסה אינה אכילה כלל ופטור בה ביום הכפור, ותרצו שכאן אכילה גסה הכוונה לא שקץ במזונו אלא רק שלא אכלו לתיאבון. ולכאורה צ"ע הרי אדרבה כל אכילה של צדיק היא לא לתיאבון אלא למצוה.

¹⁵ פרי צדיק לר' צדוק הכהן פרשת יתרו - אות ח - ואף שכתבו מהאריז"ל דאכילות שבת אף שהוא להנאת הגוף הוא בקדושה, היינו שאינו מביא שליטת וקטרוג יצר הרע כמו אכילה להנאת גופו בחול. (ומה שאמרו בתנא דבי אליהו אחר כך ואל ירבה בבשר ויין וכו'), עיי' שם ופירשו דקאי על שבת לא נראה שיאמר לשון כזה על אכילת שבת שהוא תמיד בקדושה כמו שאמר האריז"ל. אבל מה שבא בדברי חז"ל שבשבח המענג את השבת הוא רק כשהמכוון לשם שמים, וכמו שדקדקנו במה שאמרו המענג את השבת ולא אמרו המתענג בשבת, וכן נאמר וקראת לשבת ענג, שהוא הנשמה יתירה שנקראת שבת, כמו שאמרו בזוהר הקדוש פרשה זו (יתרו דף פחז) והיא

כשמכווין בה לשם שמים. ומספרים/כ"ו שפעם הראה הבעש"ט לתלמידו שור עם בגדי שבת יושב אצל שלחן שבת עם בגדי שבת ואוכל. והיה זה צדיק שאכל בשר בסעודת שבת בתאוות אכילה.

ובאמת נראה שהוא חידוש של רבנו, לא מבעי כלפי אלה שחולקים בפירוש כמו האבודרהם והשל"ה הקדוש והמגיד מישרים של הב"י, אלא גם האחרים כגון ר' צדוק ועוד, לא אמרו כמו רבינו שצריך להרבות כפשוטו אלא שצריך לכוון לשם שמים וכו'. וגם הבעש"ט/כ"ו ביאר שהאכילה היא כדי שהגוף לא יפריע לנשמה להנות נמצא שהאכילה הכשר מצווה. וגם בתורת חב"ד ראיתי דברים נפלאים על אכילת שבת (במאמרו של ר' יוסף קרטיק) דמשמע כדברי רבנו, אבל למעשה שמעתי שיש שלא מקיימים סעודה שלישית כיון שהוא זמן רעווא דרעוין, משמע שעם כל הקדושה שלמדו שיש באכילת שבת, אבל למעשה הבינו שיש לזה גבול.

וצ"ע אולי כוונת רבנו היא דווקא לאנשיו כיון שמקושרים לצדיק האמת שמכוחו נעשית גם האכילה שלנו מבוררת לגמרי עד שגם איש פשוט אכילתו היא מזונא דנשמתא (ראה לק"ה ע"ת ה' לט לקמן) על כן מצווה להרבות בה כפשוטו. וראה פסיקתא פרק כג אות ט' שתלמידי חכמים ניתנה השבת לאכילה ושתייה. ותלמיד חכם ביאר מוהר"ג במ"א שהכוונה לתלמיד של חכם האמת צדיק האמת. וצ"ע.

עד כאן הקדמה

✳

תורה קכה [כ"ו] (שמות טז) (כ"ו)

ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו וכו'

ולמדו רז"ל (שבת קיז ע"ב) (כ"ו) מכאן שחייב כל אחד, י"א מהתורה וי"א מדרבנן לאכול שלש סעודות בשבת, (כ"ו) ערבית שחרית ומנחה/כ"ו וצריך להזהר שלא יפחות מהן (רמב"ם/כ"ו), ויש אומרים/ל' שהן

מתענגת מהנאותן דישאל ומענוגא דלהון בשבת, כמו שאמרו בוזהר הקדוש (ויקהל דף רד: ונת' ריש פרשת וירא) והוא דוקא על ידי המכוון לשם שמים, שאז האכילות בקדושה, כמו דברי תורה על דרך שנאמר ותורתך בתוך מעי, ונאמר לכו לחמו בלחמי וגו', נחמא דאורייתא דבכתב וינא דאורייתא דבעל פה (זח"ג רע"א ב) וזה מקרא ומשנה ממש. אבל לאו כל אדם זוכה שיהיה אכילתו בקדושה כל כך, שיהיה דברי תורה ממש ותורתך בתוך מעי. אבל לפועלים לא ניתנה השבת אלא לתלמוד תורה כמו שאמרו בפסיקתא רבתי (סוף פרק כג).

כ"ב טעם זקנים (שיעורי רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל) (באידיש) קונטרס י' עמ' ח' ט'. (לעיל בשיחות). וכן הובא במאמר אכילת שבת בקבלה וחסידות לר' יוסף קרטיק בשם האדמו"ר מחב"ד מוהר"י צ' בספר המאמרים קונטרסים ח"ב עמ' 818

כ"ג בעש"ט עה"ת בראשית פו

^{כ"ד} תורה זו שמע מוהר"ג סאתר ששמע מרבינו, לא ידוע מתי והיכן נאמרה

כ"ה שמות פרק טז (כב) ויהי ביום הששי לקטו להם משנה שני העמר לאָהד וַיָּבֵאוּ כָּל נְשֵׂאֵי הָעֵדָה וַיִּגִּדּוּ לְמֹשֶׁה: (כג) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דָּבַר יְדָדָן שְׁבַתוֹן שְׁבַת קֹדֶשׁ לַיהוָה מִזֶּה אֶת אֲשֶׁר תֹּאפּוּ אִפּוֹ וְאֶת אֲשֶׁר תִּבְשְׁלוּ בְשֵׁלוֹ וְאֶת כָּל הָעֵדָף הַנִּיחִיו לָכֶם לְמִשְׁמַרְתְּ עַד הַבֶּקֶר: (כד) וַיִּנְיחוּ אֹתוֹ עַד הַבֶּקֶר כְּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה וְלֹא הִבְאִישׁ וְרִמָּה לֹא הָיְתָה בּוֹ: (כה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲכַלְהוּ הַיּוֹם כִּי שְׁבַת הַיּוֹם לַיהוָה הַיּוֹם לֹא תִמְצְאוּהוּ בַשָּׂדֶה: (כו) שֵׁשֶׁת יָמִים תִּלְקְטְהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שְׁבַת לֹא יִהְיֶה בּוֹ:

רש"י (כה) ויאמר משה אכלוהו היום וגו' – (מכילתא) שחרית שהיו רגילים לצאת וללקוט באו לשאול אם נצא אם לאו אמר להם את שבידכם אכלו. לערב חזרו לפניו ושאלוהו מהו לצאת אמר להם שבת היום ראה אותם דואגים שמה פסק המן ולא ירד עוד אמר להם היום לא תמצאוהו מה ת"ל היום היום לא תמצאוהו אבל מחר תמצאוהו:

רבנו בחיי (כה) אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה. ודרשו חז"ל (מכילתא בשלח ויסע ד) היום לא תמצאוהו אבל לעולם הבא תמצאוהו. וביאור זה כי ביום שבת לא ימצאו המן אבל לעולם הבא ימצאו, יסוד המן הוא האור העליון בעצמו: ונזכרת מלת היום שלש פעמים בכתוב לרמוז על שלש סעודות בשבת. והנני מגלה סוד אשר הסתירו חכמי האמת בשלש סעודות וארמזנו לך בכאן, ואומר כי סעודה ראשונה היא סעודת הלילה היא מדת שמור ונקראת בשם מלכות, ומזה האירו חז"ל את עינינו שהיו אומרים בערב שבת בואו ונצא לקראת כלה שבת מלכתא ואמרו בואי כלה בואי כלה, ועל כן הזכיר תחילה אכלוהו היום כי מלת אכלוהו מלשון כלה ואין מקדשים את האיש כי אם את האשה, סעודה שניה היא של שחרית והיא רמו למדת יסוד הנקרא שבת הגדול ועיקר קידוש אינו אלא ביום, ועל כן נקרא קידוש היום קידושא רבא, וכן תפילת (שחרית) ערבית אנו אומרים אהבת עולם ואותה של שחרית קורין חז"ל אהבה רבה, וידוע כי הלילה שמור והיום זכור ועל כן אמר כי שבת היום לה', סעודה שלישית היא של מנחה והוא חתימת היום רמו לראשית, הראשית שהוא עיקר הבנין וראשו, ועל כן אמר היום לא תמצאוהו כי מלת לא כמו אין כי החכמה מאין תמצא, כל זה ממטה למעלה והם סעודות לנפש בחיים האמיתיים בתענוג הקיים והנצחי, ומעתה הבן גודל מעלת המקיים שלש סעודות ושכרו וזכותו הגדול בכוונה הגדולה והעליונה הזאת:

פרדס יוסף על שמות פרק טז פסוק כה – [צה] אכלוהו היום (ט"ז, כ"ה). רש"י שחרית שאלו, הקשה רא"ם [בשלח ט"ז, כ"ה ד"ה בערב] למה לא שאלו מיד ביום שישו אם יצאו למחר, ועיין לוי' חן [בשלח ד"ה ויאמר] דבעירובין [פ"ב ע"ב] דבשבת אוכל יותר מבחול, ובשבת (ק"ח ע"ב) איתא דשבת זה שיצאו ללקוט היה שבת ראשונה, לכן לא שאלו מיד ביום שישו דפשוט להם שלא ירד המן כיון דבשישי ירד כפליים, אבל אחר אוכלם בליל שבת ראו כי בשבת יאכלו יותר, סברו שלא יספיק עומר על שבת כמו בחול לכן שאלו למחר בבקר:

מעכבות זו את זו, **כי תלתא היום כתיבי בפסוק הנ"ל [לא]. נמצא שעל כל סעודה מג' סעודות כתוב ל"ב היום, לרמז שלא לאכול בסעודה של שבת רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול** ומה שאסרו לעשות סעודה סמוך לשבת [לג] אין הכוונה שיכנס רעב, אלא שלא יהיה כל כך שבע עד שתהא אכילת שבת אכילה גסה, ולפעמים אוכל בשביל שלא יהא רעב למחר,

^{יב} **שבת דף קיז** – ת"ר כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש רבי חידקא אומר ארבע א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ושמות טז-כח) "ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה" רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא.

מהרש"א – גמ' הני תלתא היום כו'. דכולהו יתורא דקרא הוו דה"מ למכתב ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' לא תמצאוהו וגו' וכתב ג' פעמים היום דכולהו קאי אאכלוהו דרישא דקרא כאלו כתיב ג'פ אכלוהו היום דהיינו ג' סעודות והרמז בא במלת ג"פ יום כדלקמן דניצול מג' פורעניות דכתיב בהו יום דכל הצלה וגאולה נקראת ע"ש יום והצרה ע"ש לילה וק"ל:

הטעם לג' סעודות בשבת עיין אליהו רבה סימן רצא סק"ב בשם מטה משה עשר טעמים עפ"י הקבלה. וראה ילקוט ביאורים מתיבתא שבת קיז: מחלוקת הראשונים האם היא מצוה דאורייתא שלומדים מהפסוק הנ"ל, או שהיא תקנה דרבנן והפסוק אסמכתא.

^{יג} **זוהר יתרו דף פח**. זכור את יום השבת לקדשו, רבי יצחק אמר, כתיב (שם ג) ויברך אלהי"ם את יום השביעי, וכתביב במן (שמות טז כו) ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו, כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה: אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין, ותאנא אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה? משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין, וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומיו, מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה. ובגיני כך מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא, בעי לסדרא פתורא, ולא תקנא סעודתא בליליא דשבתא, בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין, דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא, וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא, ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמוזני. רבי יצחק אמר, אפילו ביומא דשבתא נמי. רבי יהודה אמר, בעי לאתענגא בהאי יומא, ולמיכל תלת סעודתי בשבתא, בגין דישתכח שבעא וענוגא בהאי יומא בעלמא. רבי אבא אמר, לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא, דמתברכאן מהאי יומא, והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין, מטלא דנחית מעתיקא קדישא סתימא דכלא, ואטיל לחקלא דתפוחין קדישין, תלת זמני מכד עייל שבתא, בגין דיתברכון כלהו כהרא. ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא, בעתיקא קדישא, ובזעיר אנפין, ובחקלא דתפוחין. ... (ראה בהוספות לתורה זו את כל זוהר הזה עם מתוק מרשב)

^{יד} **עונש המבטלן גדול** – כמבואר בזוהר ח"ב פח. ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמנין אלין, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא, בעתיקא קדישא, ובזעיר אנפין, ובחקלא דתפוחין, ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו, ומאן דגרע סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ועונשיה דההוא בר נש סגי, בגיני כך בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מכד עייל שבתא, ולא ישתכח פתוריה ריקניא, ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא, ובהאי מלה אחזי ותלי מהימנותא לעילא.

עוד שם פח – תא חזי, בסעודתי אלין אשתמודעון ישראל דאינון בני מלכא, דאינון מהיכלא דמלכא, דאינון בני מהימנותא, ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו, אחזי פגימותא לעילא, ואחזי גרמיה דלאו מבני מלכא עלאה הוא, דלאו מבני היכלא דמלכא הוא, דלאו מזרעא קדישא דישאל הוא, ויהיב עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם וגו'.

וראה ספר חסידים אות תתשע מי שלא מתערך בשבת יש רשות למוזיקין להזיק אותו. וראה שם בביאור מטה משה

^{טז} **רמב"ם יד החזקה** הלכות שבת פרק ל אות ט) חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת אחת ערבית ואחת שחרית ואחת במנחה וצריך להזהר בשלש סעודות אלו שלא יפחות מהן כלל ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה סועד שלש סעודות.

^ל **בניהו שם** – כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת. שלש. יש לדקדק, אמאי נקיש כהאי לישנא שהוא שאלה ותשובה, לימא כאורחא דתלמודא, תנו רבנן חייב אדם לאכול שלש סעודות בשבת. ונראה לי בס"ד דאמר כהאי לישנא ללמד דקפדין אמניינא, דאי הוה נקיש כדאמרן, הוה משמע כל סעודה מצוה באפי נפשה היא, שאם לא קיים אלא אחת יש בידו מצוה אחת, ואם לא קיים אלא שתיים יש בידו שתיים מצות. ובאמת זה אינו, דאם אכל סעודה ראשונה ושניה ולא אכל שלישית לא קיים אפילו מצוה אחת, דאמרינן זה אכל כמנהגו בחול, וכנזכר בפוסקים ז"ל לכך אמר 'כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת', נקיש לשון זה, כדי שיהא החיוב על מספר הסעודות דקפדין אמניינא, וחייב לאכול 'שלש', ואם לא אכל שלש אלא שנים, לא עשה כלום. ועוד נראה לי, נקיש לשון 'כמה' לרמזו תיקון הסעודות הוא במלכות שהי"ס (שהוא סוד) שם 'אדני' שמספרו 'כמה' ולכן ראש וסוף סעודה הוא ס"ה כמנין שם 'אדני'. ונראה דרבנן סברי שלש כנגד נר"ן (נפש, רוח, נשמה), ורבי חידקא סבר ארבע הוסיף א' כנגד נשמה לנשמה.

מה שדייק מלשון הגמ' שג' סעודות מעכבות זו את זו, אולי אפשר לבאר עפ"י הבעש"ט ששבת היא שג' אבות מאירים בבת בג' קוין, וזה ע"י הג' סעודות. נמצא אם חסר סעודה שלישית, חסר בתיקון המלכות, כי מאירין בה רק שני קוין. ועי"ש משמע מלשונו שגם זמן הסעודה מעכב שיהיה דווקא בלילה בשחרית ומנחה. ולא כמו הרבה שעושים את השניה אחרי חצות. וכן מבואר גם במשנה ברורה שצריך לנהוג לכתחילה.

וזה לשון הבעש"ט עה"ת בראשית אות פד – ענין שבת, הוא צירוף ש' שמצטרף עם בת (זוהר ח"א כ"ג: ח"ב ר"ד א) להעלות את המלכות שנקרא בת על ידי שלושה קוין שנקרא ש' תלת אבהן (ס"ה) חסד גבורה תפארת וכו': (תולדות יעקב יוסף נשא דף קל"א ע"א)

ועי"ש מקור מים חיים הערה סח – וכן הוא בספר בן פורת יוסף דף ט' ע"ב, ובספר ליקוטי אמרים דף ט"ו סוף ע"ב, ועיין עוד בתולדות יעקב יוסף פרשת ואתחנן דף קע"ח ע"ב וזה לשונו, כי שלושה שינויי זמן דשבת, שהם ליל שבת ושחרית דשבת וזמן מנחה, הם רמז לשלושה אבות אברהם יצחק ויעקב, וזהו שבת שנתחברו שלושה קוין בבת יחידה וכמו שכתב בוזהר (ח"ב ר"ד א) שבת רוא דלתל אבהן דמתאחדן בבת יחידה ואינון בעלמא דאתי וכולהו חד יעוין שם, והם סוד שלש סעודות דשבת וכו' עיין שם, ועוד בענין שלושה קוין עיין לעיל אות נ"ג ובהגה מ"ט, ולקמן פרשת תשא אות כ"ג:

^{אז} שם

^{אז} גם בדפודי ותולדות-כתוב, ומתולדות-כתיב

^{אז} לכאורה צ"ע ט"ש א"ח סימן רמט סעיף ב' שלא לקבוע סעודה בע"ש כדי שיכנס לשבת תאב לאכול. ועיין פל"ח.

אך בכל סעודה מג' סעודות של שבת, לא יאכל כ"א בשביל היום, היינו סעודה זו לא בשביל קודם ולא בשביל אח"כ: וגם לא בשביל תאוות אכילה, או בשביל שיהיה בריא. אלא לכבוד יום השבת, ולהאיר ש' בבת, דהיינו תיקון המלכות/ל^ז ולהאיר בה הארת ג' אבות.

עד כאן התורה ששמע מוהרנ"ת מתלמיד אחר, ונדפס בדפוס ראשון, ומכאן בסוגרים כתב מוהרנ"ת בתקפא ההסת"יגות ממה שנאמר לעיל.

ל'נזה הענין לא שמעתי מפיו הק' בעצמו, רק מפיו אחר שאמר משמו, וכתבתיו כמו ששמעתי.

אח"כ נזדמן שדברתי עמו ז"ל מענין זה, ופקפק בעצמו ע"ז [ל'ן]. ראה פל"ח משמע שלא פקפק על הדברים עצמם אלא על הלשון שאפשר לטעות בו שכוונתו למעט באכילה.

ואמר הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבואר בכל דברי רז"ל/ל^ז שבשבת צריכין דווקא לאכול ולשתות ולהרבות במעדנים. כמו שאמרו בגמ' /ל^ז כל המענג את השבת זוכה וכו' ובמה מענגו בתבשיל וכו'. ובירושלמי/ל^ט אמרו לא ניתנה שבת לעוסקים בתורה בימי החול אלא לאכילה ושתיה. וכלשון זה אמרו בפסיקתא ספכ"ג. ועיין רש"י ביצה טז/מ^ז שע"י הנשמה היתרה שמקבלים בשבת יש לאדם רוחב לב שיכול לאכול הרבה ואין נפשו קצה עליו. ואע"פ שיש גם הסוברים שלא טוב להרבות שהרי נעשה עיף ולא יכול לעסוק בתורה. ראה אבודרהם/מ"א שכתב שתיקנו ג' סעודות כדי שבכל אחת לא ירבה ויהיה רק לשבע נפשו וישאר לבו פנוי לעסוק בתורה. וכן כתב השל"ה הקדוש/מ"ב. וכעין זה במגיד מ"שרים של הב"י/מ"ג. נראה שרבו לא סבר כך.

^{לז} פשוטו למעשה תיקון המלכות היא להמליך את הקב"ה שציווה לאכול ג' סעודות בשבת. ועפ"י הסוד היא ספירת המלכות שכל עבודת ה' שלנו היא לתקן אותה שיאירו בה כל הספירות שמעליה ובעיקר ג' קוין שבמדות חסד גבורה תפארת. כמבואר בבעש"ט עה"ת בראשית פה. כנ"ל.

^מ מוהרנ"ת בתקפא

^נ למה פקפק עיין פל"ח תנ"ל בסוף דבריו.

^{לז} בעל המאור על הרי"ף שבת דף טז: בדפי הרי"ף – וראה שכתב שם חרוזים בענין החמין וכתב שצריך להשמין. – זה לשונו שם – ויש אומרים כי תקנת רבותינו היא לענג את השבת בחמין. וכל מי שאינו אוכל חמין. צריך בדיקה אחריו אם הוא מין. ואם מת יתעסקו בו עממין. ולהזמין לבשל להטמין. ולענג את השבת ולהשמין. הוא המאמין. וזוכה לקץ הימין. ויש מן החכמים אומרים על השמאל שהוא ימין. אנו קורין עליהם מי יתן החרש תחרישון. ותהי לכם לחכמה:

רמב"ם יד החזקה הלכות שבת פרק ל אות ז(ז) איזה הוא עונג זה שאמרו חכמים שצריך לתקן תבשיל שמן ביותר ומשקה מבושם לשבת הכל לפי ממונו של אדם וכל המרבה בהוצאת שבת ובתיקון מאכלים רבים וטובים הרי זה משובח ואם אין ידו משגת אפילו לא עשה אלא שלק וכיוצא בו משום כבוד שבת הרי זה עונג שבת ואינו חייב להצר לעצמו ולשאול מאחרים כדי להרבות במאכל בשבת אמרו חכמים הראשונים עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות:

וראה ש"ע סימן רמב ובש"ע הרב.

^{לח} שבת דף קיח: – אמר רב יהודה אמר רב כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו שנאמר (ותהילים לז-ד) והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך עונג זה אינו יודע מהו כשהוא אומר וקראת לשבת עונג הוי אומר זה עונג שבת במה מענגו רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמי' דרב אמר בתבשיל של תרדין ודגים גדולים וראשי שומין רב חייה בר אשי אמר רב אפי' דבר מועט ולכבוד שבת עשאו הרי זה עונג מאי היא א"ר פפא כסא דהרסנא.

^{לט} ירושלמי שבת פרק טו הלכה ג – רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ולשתיה. על ידי שהפה זה מסריח התיירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. רבי ברכיה בשם רבי חייה בר בא לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהן בדברי תורה. מתני' מסייעה בין לדין בין לדין. כיצד הוא עושה או יושב ואוכל או יושב ועוסק בדברי תורה.

^מ פרש"י על ביצה דף טז. – נשמה יתירה – רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו:

^{מא} אבודרהם (תפלת מנחה של שבת ד"ה כתב הרב) – כתב הרב ר' משה כהן שזה שחייבו לאכול שלש סעודות בשבת מפני שהאוכל אכילה גסה יצטרך להרחיק זמן האכילה שאחריה וכשיראה שהיא מצוה לאכול שלש סעודות לא יאכל בשום סעודה מהם כי אם בשיעור שיוכל לאכול בהגיע זמן הסעודה שאחריה נמצאו כל סעודותיו לשם מצוה ולשובע נפשו וישאר לבו פנוי לעסוק בדברי תורה ונמצא כובש יצרו בסלקו האוכל מלפניו בעודו תאב לו וכשיעשה זה ביום המנוחה כל שכן שיעשה ביום המלאכה שלא יכבד האוכל עליו לבטלו ממלאכתו. וכן אמרו בברכה על הכוס ונותן עיניו בו שלא יסיח דעתו ממנו להראות שצריך לחשוב שהותר לו לשתות היין לצורך המצוה ולברך עליו את השם וכשיהיה בלבו כך לא יבא להשתכר ממנו עב"ד: וכ' רב נחשון מי שאכל הרבה ואין נפשו יפה לאכול שלש סעודות אם יכול לאכול כביצה ואין מצטער יאכל ויקיים ג' סעודות. ואם כשיאכל כביצה מצטער הימנה פטור שלא תקנו רז"ל שלש סעודות בשבת אלא לכבוד השבת ולענגה וכיון שצטער אין לו עונג ופטור וכן כתב הר"ם במו"ל:

^{מב} שני לחות הברית להשל"ה הקדוש – מסכת שבת נר מצוה אות לו – וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שבת קיח ב) כָּל הַמְעַנֵּג אֶת הַשֶּׁבֶת, וְלֹא אָמְרוּ כָּל הַמְעַנֵּג בַּשֶּׁבֶת, כִּי הָאָדָם לֹא יֵהִי פְּנִיתוֹ עַל עֲצָמוֹ לְעַנֵּג, רַק יַעֲשֶׂה הָעַנֵּג בְּשִׁבְלֵי כְבוֹד הַשֶּׁבֶת. זֶהוּ וְקָרְאָתָּ לַשֶּׁבֶת עֲנֵג (ישעיה נח, יג) שְׂתִקְרָא לְהַשֶּׁבֶת עֲנֵג. כְּעֵינֵן מִי שְׂמֵזְמִין אוֹרֵחַ חָשׁוּב וְגָדוֹל, שְׁעוֹשֶׂה סְעוּדָה לְכַבּוֹדוֹ, וּבְלֹא הָאוֹרֵחַ הִיָּה קֶשֶׁה עָלָיו הַהוֹצָאָה וְהַתְּעוּגָה. וְכֵן פֶּרַשׁ הַזֹּהָר (ח"ב דף מ"ז ע"א) וְקָרְאָתָּ לַשֶּׁבֶת דִּזְמִין לֵה לְפָתוּרָא מִתְקַנָּא בְּרָקָא יְאוֹת בְּמִיכְלָא וּבְמִשְׁתֵּי וּכְסוּת נְקִיָּה. וְעַל כֵּן, אוֹתָן הַמְּמַלְאִים בְּטָנָם כְּסוּס וּכְפָרָד אֵין הִבִּין, לִילָף אַחַר הָעֶרֶב, וְרוֹחָא לְבָסִימָא שְׂבִיחָא, וְאַחַר כֵּן מֵרַב מְאֻכְלִים נוֹפְלֵת תְּרַדְמָה עֲלֵיהֶם, וּמְכַלִּים מִחֶם, אֵלוֹ אֵין נְקָרָאִים מְעַנְגִים אֶת הַשֶּׁבֶת, אֲלֵא הֵם מְעַנְגִים אֶת עֲצָמָם בַּשֶּׁבֶת. עַל כֵּן יְכַלְכֵּל דְּכָרֵיו בְּמִשְׁפָּט. וְהַחֲכִים עֵינֵיו בְּרֹאשׁוֹ, כְּשִׁוּשׁ

והבנתי שאין כוונתו במאמר זה הנ"ל שאמר שצריך בכל סעודה לאכול רק בשביל אותה סעודה ולא בשביל שרעב או כדי שלא יהיה רעב, **למעט באכילת שבת ח"ו**. כי אע"פ שצריך לאכול בשביל אותה סעודה דייקא ולא מחמת הרעב של עתה או של אח"כ, אין הכוונה למעט באכילה אלא להרבות אבל לכון שהוא רק לכבוד היום. (פלי"ח)

ותוכן כוונתו במאמר זה לא ביאר לי כלל, כי לא זכיתי לדבר עמו עוד ממאמר זה. רק אח"כ שמענו מפיו הק' ז"ל כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדושת אכילת שבת שיקרה מאד,

ואמר בפירוש שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה כפשוטו [מ"ד/מ"ה], נראה ש"כפשוטו" הכוונה לריבוי, אבל על כן צריך יותר לדקדק בדרך האכילה, שיהיה במתינות ולא בלב גס כי אכילת שבת היא כולה אלקות כולה קודש וכו'. דהיינו שזה לא רק הכשר מצווה כדי להתענג (כדמשמע בראשונים) או כדי שהגוף לא יפריע לנשמה (כמבואר בבעש"ט) אלא עצם האכילה בסעודת שבת היא מצווה גדולה מצד עצמה, כי אכילת שבת כולה אלקות. וכן אמרו בזה"ר/מ"ו שבשבת יהודי אוכל מסעודת המלך/מ"א, ואכילת שבת היא כמו אכילת הקרבנות בבית המקדש/מ"ח ששם אכילת הכהן היא עבודה קשה/מ"ט שמכפרת עון

לאכל בבקר, אף על גב שיאכל וישתה כראוי, אין הפננה למלאות בטנו, כי לא מנוחה וענג יקרא לזאת, אלא אבוד המאכל והגוף, גם הפסד לנפש שלא יוכל לעמוד על עמודו מרב שביעתו, כדי לעסק בתורה ובמצוות, באשר בארנו:

עוד שם אות ולזו) אכל הענין הוא, שיאכל וישתה בשמחה ובטוב לבב, מאכל טוב ויפה מטעם ומתקן קל העכול, מעט הכמות ורב האכילת, ובלבד שלא ימלא כרסו. וישתה ב' ג' כוסות של יין לשמח את לבו, הכל לפי מה שהוא אדם. ויקום מתוך שמחת אכילתו לקבע למודו, או יישן מעט לנוח ראשו ואבריו, ואחר כך ישב ללמד, נושא ונותן בעמקה של הלכה כפי השגתו והבנת שכלו, עד שיגיע זמן המנוחה ויתפלל תפלתו כראוי, ויפטר לשלום: ויתקן מאכל שלחנו לאכל סעודה שלישית, ויאכל אותה בשמחה ובטוב לבב לקיים 'וקראת לשבת ענג', וימשך בה זמן הראוי לו, ויזכיר דברי תורה בתוך השלחן באשר כתבנו (לעיל בח"א, שער האותיות אות ק' או"ק קסג, רא). ויברך על מזונו בכוס של יין, ויפטר לשלום ללמודו, או לבית הכנסת לסדר שירות וזמירות, לנוח תהלות, יתברך ויתעלה, הכל לפי המקום ולפי הזמן. וכן כתב האבודיהם בשם חכם אחד (דיני שלש סעודות, בשם הרב ר' משה כהן), שזה טעם אבוד על דרך הנגלה, מה שצונו השם יתברך לאכל שלש סעודות, כי אז לא ימלא בטנו, כשידע שיש לו עוד סעודה לאכל, והחכם עיניו בראשו. אמנם כשידע שלא יהיה עוד סעודה, אז ימלא בטנו ומחו מזהם ונפול לתרדמה ויבטל מהתורה ומהדבקות, כי שבת קדש הוא ויתדבק בקדשה:

מגיד מישרים – פרשת ויקהל – עוד אמר לי ביומי דשבתי אע"ג דאת מכוון ומתענג לרוחא קדישא דמלוי עמך, מכל מקום כד את אכיל ליה בדרך הנאה מתגבר סמאל ויצר הרע, ולחן אודה במילתא, עוד א"ל אודה מלמשי ביומא דשבתא יותר מארבעה כוסות זולת כוס הקידוש, וכוס הברכה, ובשני סעודות של היום שני כוסות בכל סעודה זולת כוס הקידוש וכוס הברכה, ולפחות מאלו הכוסות הרשות בידך, אבל להוסיף עליהם אודה מהם פן יגרמו לך להבטל מלעסוק בתורה כראוי:

^מ עיין חיי מוהר"ן סימן לב. ושיש"ק ח"ב סימן רפה. עוד עיין בעש"ט עה"ת בראשית אות פה פו פו לענג החומר כדי שיוכל הצורה לשמח עי"ש.

חיי מוהר"ן – אות לב – בענין הגדפס בספריו הקדושים בסימן נ"ז ובסימן רע"ז לענין מעלת אכילת שבת שהיא פלה קדש ועולה למקום אחר לגמרי, דבר עמנו מזה הרבה והזהיר אותנו לאכל בשבת ולשמח וכו' כמו שהזהיר תורה (שמות ט"ז), "אכלוהו היום כי שבת היום", אכלו בנים אז מען זאגט שוין עסט קינדער. (בשפכר אומרים אכלו בנים) אחר כך אמר גם את זה אין יכולין לקיים:

שיח שרפי קודש – חלק ב אות רפה – זה שאמר רבנו לענין אכילת שבת המבואר בספר חיי מוהר"ן (סימן לב) עיקר שיחתו נאמרה לענין סעודה שלישית של שבת, שאז מתעצלין העולם לאכול מחמת ששבעים מסעודת הבקר. וכך אמר רבנו: "בשפכר אומרים לנו אכלו בנים! אף על פי כן אין רוצים לאכול". "אז מען זאגט שוין עסט קינדער וויל מען ערשט נישט עסין". ואנשי שלומנו היו אומרים זאת למי שהתעצל באכילת שלש סעודות.

זוהר רעיא מהימנא פרשת פנחס דף רמה. מאי ניהו לחם הפנים דפתורא דמלכא אלא הא אוקמוה דאית ליה תריסר אנפין ומאי ניהו אלא אינון ד' אנפי אריה, ד' אנפי שור, ד' אנפי נשר, ואינון יברכך ידוד, יאר ידוד, ישא ידוד, ומנלן דלחם הפנים איהו מפתורא דמלכא דכתיב (יחזקאל מא) וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ידוד, ז"ה י"ב אנפין ואוף הכי מאן דאית ליה בעי לתקנא ולסדרא על פתוריה ארבע ככרות בכל סעודתא דשבת לתלת סעודתי תריסר אנפין, ואי תימא לאו אינון אלא שית מדאורייתא משום לחם משנה אלא לא ניכול למדכר ו' בלא חבריה ו' שית מלעילא לתתא ושית מלתתא לעילא, לקבל שית דרגין דכרסייא עלאה ושית דרגין דכרסייא תתאה, שית באתכסייא ושית באתגלייא (דברים כט) הנסתרות לידוד אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, ולחמי תודה אינון מ' חלות י' רקיקין י' רבוכין י' של (קרח קעט ע"א) חמץ י' של מצה הא אינון מ' לקבל י' מן ידוד ד' אנפי אדם י' מן ידוד ד' אנפי אריה י' מן ידוד ד' אנפי שור י' מן ידוד ד' אנפי נשר, האי איהו תקונא קדמא דפתורא דמלכא דאינון י' דברים דצריך בר נש לאנהגא בפתורא דשבת חד לתקנא פתורא כמאן דאכיל קמי מלכא דא הוא דכתיב זה השלחן אשר לפני ידוד,

^מ וראיתי מבארים שעל כן כתיב לזו עלי ואני פורע.

פוקד עקרים לר' צדוק הכהן ליקוטים מכתב יד קודש המחבר ז"ל – סעודות שבת שנתיהודו לסעודתא דמלכא ודחקל תפוחין קדישין ועתיקא קדישא וזעיר אנפין הם דוגמת קרבנות דנקראים לחמי לאשי ובגמרא דביצה (כ' ע"ב) שלא יהא שולחן רבן ריקם, וכזהנים אוכלים ובעלים מתכפרים כי הם שולחי דרחמנא ושלווחו של אדם כמותו וכאילו (כביכול) הקב"ה אוכל:

ובשבת דהוא מעין עולם הבא והנשמה יתירה שלימותא דכולא ביה דוגמא דעולם הבא והיא הנהנית מהשלש סעודות כמו שמוא בזה"ר (ח"ב ר"ד ע"ב) האכילה דוגמת הכהנים שולחי דרחמנא ונחשב לאכילת גבוה, וסמך לדבר ממה שאמרו (במדבר רבה ד', ח) על כתנות עור אדם הראשון שהם בגדי כהן גדול והם בגדי שבת עיין שם הרי דבגדי שבת הם בגדי כהן גדול שהם לכבוד ותפארת וכן בגדי שבת שדרשו מלקדוש ה' מכובד: ומלשון הגמרא (שבת ק"ח). עשה שבתך חול ואל וכו', ולא אמרו סעודת שבת מבחול משמע דעיקר הרגשת קדושת השבת הוא בהסעודות ובשלא יאכל הסעודה נעשה מהשבת חול, אבל לא אמר עשה שבת חול דקדושת שבת עצמו דקביעא וקיימא לא נשתנה רק שבתך הרגשת הקדושה שלך על ידי הסעודות: עכ"ל.

הבעלים. וראיתי מפרשים שהיא גדולה אפילו מלימוד תורה של שבת אע"פ שאמרו המקובלים שהוא גדול אלף פעמים מהלימוד בחול¹¹, שהרי חייב אדם לבטל מהלימוד כדי לקיים ג' סעודות שבת/יא (ראה לעיל פסיקתא).

ע'–עיין לעיל בהתורה שאלו את ריב"ק בסי' נז¹², שאכילת שבת נעשה קדושה ואלוקות גמור. **ולקמן [11] תורה רעז/י** שאכילת שבת אינה בשביל שביעה אלא כדי שיתברכו על ידה ששת ימי החול, ועיין תורה רעז **מ"ש–מה שכתב שם שיעקר כבוד שבת הוא האכילה ע"ש/י**¹³ **ועוד בכמה מקומות** עיין תורה יז תנינא¹⁴ שצריך לשמוח בשבת ולהתענג בכל מיני תענוג אכילה שתיה מלבושים וכו' כי אכילת שבת היא כולה רוחניות כולו קודש. וכן אמרו בזוהר ויקהל¹⁵ שבחול השכינה נהנית רק מברכת המזון אבל

¹¹ **כידוע** שהיו נעשים חולי מעיים מרוב אכילת בשר. (ראה מאירי על מסכת שקלים פרק ה)

¹² **ראה בן איש חי** שניה שניה פרשת שמות – כתבו המקובלים ז"ל, דגדול הפועל הנעשה מעסק התורה ביום שבת, אלף פעמים יותר מן הנעשה מעסק התורה של ימי החול, ולכן מאחר שנעשה בנין רוחני ועליוני בשבת מן עסק התורה, נאסר בשבת בנין הגשמי החמרי לגמרי, ולכן שנו במשנה הבונה מכלל ט"ל מלאכות האסורים בשבת, כי הבנין הוא אב מלאכה:

¹³ **למעשה** נראה שדייקא כיון שכולה אלוקות, צריך יותר זהירות באכילה שלא היה בבחי' (שמות כד יא) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, ופרשי" (עפ"י תנחומא) בלב גס. ואם בחול הקפיד רבנו על האוכל בתאוה כ"ש בשבת. ונראה שגם ממה שאמר לעיל שמצוות האכילה בשבת היא רק כשאוכל לשם היום, משמע גם ולא לשם תאוה או כל סיבה אחרת מהיום. ויהי רצון שנוכח לזה כראוי.

¹⁴ **תורה נז אות וזו** וענג שבת הוה, זה בחינת אכילה בקדושה. כי אכילת ימי החול, נהנה ממנה גם בן הסטרא אחר. אבל מאכילת שבת, אין חלק לסטרא אחר כלל וכלל. וזה שצוה אותנו על אכילת שבת, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אכלוהו היום כי שבת היום לך". כי אכילת שבת, נעשה קדושה ואלוקות גמור, בלא תערבת סיגים כלל. ויכול לפעל באכילת שבת, מה שפועל בתענית, הינו להפיל אויביו לפניו, בזכות ענג שבת, כמו שפועל בצום. ועל שם זה נקרא שבת, כי בסגולתו "להשביט אויב ומתנגס" (תהלים ח):

¹⁵ * בס' רעז ועיין גם תורה רעז

¹⁶ **תורה רעז** – דע כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתברכון בלהו שתא יומין, כמו באבא בזוהר (יתרו פ"ח): כי מאכילת שבת נשפיעין ונתברכין כל ששת הימים, כי עקר השביעה בשבת, כי סוגיא אין לו שבע, כמו שלמדו רבותינו, וזכרונם לברכה (יומא עד): מפסוקי: "המאכילך מן במדבר למען ענתך" וכו'. ופסיעה גסה נוסלת מאור עיניו של אדם ומהדר לה בקדושה דבי שמי" (ברכות מג). נמצא שעקר שלמות מאור עינים הוא בשבת, ועל כן אז השביעה, כי השביעה על ידי ראית עינים בנ"ל, וזה פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים, הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה, שעל ידי זה המאור עינים בשלמות, שעל ידי זה השביעה בנ"ל. ועל כן מה שסועדים בו שלש פעמים הוא רק לברך, דהינו בגין דיתברכון כל שתא יומין בנ"ל. אבל בשביל שבת עצמו לא היה צריך לאכל כל כך שלש פעמים, כי בשבת השביעה, רק הוא לברך בנ"ל:

¹⁷ **תורה רעז** – ודע שעקר כבוד שבת היא האכילה, כמו שכתוב (שמות ט"ז): "אכלוהו היום", כי אכילת שבת יקרה מאד, כי הוא בלו אלהות בלו קדש, וכמבאר (לעיל בסימן נ"ז). ועל כן מצוה גדולה להרבות בסעדת שבת, והוא תקון לחלול שבת, כי מחלול שבת אי אפשר לומר. כי בקל אפשר להשכל בחלול שבת, חס ושלום: והתקון הוא על ידי האכילה של שבת, כי לחלול שבת הוא בחינת חלל, בחינת הסתלקות, בחינת חלל באדמה" (דברים כ"א). וזמ' שמתה אשתו הראשונה פסיעותי מתקצרות' כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (סנהדרין בב). ושבת היא בחינת אשתו הראשונה, כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (בראשית רבה פרשה י"א): שאמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג ולי לא נתת, והשיבה השם יתברך שפנסת ישראל הוא בן זוג שלה. נמצא שחלול שבת הוא בחינת פסיעות קצרות, בחינת פסיעותי מתקצרות בנ"ל: והנה מצינו להפך, כי הלא אדרבא רבותינו, וזכרונם לברכה, אסרו לפסע בשבת פסיעה גסה (שבת ק"ג). וצריך דוקא לפסע בשבת פסיעה קטנה. אף דע, כי בחל בשעושיין מצוה, וכל מצוה היא קומה שלמה. יש מקומות שהסטרא אחרת יונקת מהם, והן הרגלין של המצוה, שמשם ייקת הסטרא אחרת, בבחינת "רגליה יורדות מות" (משלי ה). ובשבת עליו הרגלין מן הקלפות בבחינת "אם תשיב משבת רגליך" (ישעיה נ"ח). שבשבת משיבין הרגלין של מצוה אל הקדושה, ואזי מתחלת לילך לפני השם יתברך, והנה בודאי בתחלת ההליכה אינה יכולה לעשות דרך בבושה רק הוא עדין שבייל דקי פועמי הרגלין, אף הוא כמשל התינוק בשמתחיל לילך, שבתחלה אינו יכול להלך יפה, אף האב מחמת גדל אהבתו ושעשועיו עם בנו, הוא עושה מפעמי רגליו דרך, כמו שאנו רואין בשתינוק עושה איזה דבר קטן, או מדבר איזה דבור אף שאינו חכמה כלל, עם כל זה מחמת אהבת האב ושעשועיו מזה, הוא מחבב דרך ומגדילו ומרחיבו ועושה מזה דבר גדול, כמו כן השם יתברך, בשחממה מתחלת לילך, או כשאדם עושה איזה דרך חדש להשם יתברך, אף שבתחלה הוא שבייל דקי, עם כל זה מחמת גדל שעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי רגליו דרך בבושה: וזה בחינות (תהלים פ"ה): "צדק לפני יחלף". "צדק, הינו המצוות כמה שכתוב (שם קי"ט): "כל מצותיך צדק". בשמתחלת המצוה לילך לפני יתברך, אזי וישם לדרך פעמינו", שהוא יתברך עושה דרך בבושה מפעמי הרגלין, שהם רק שבייל דקי, ומחמת שעשועיו, הוא משיב לדרך רחב וכבוש, את פעמינו, שהם רק שבייל דקי בנ"ל, וכל זה נעשה על ידי אכילת שבת שמשם מקבלין בן הרגלין בבחינת (שבת קנב): "דוק בכבי ותשפח רגליך", שעל ידי האכילה מקבלין הרגלין בנ"ל ואזי נעשה מפעמי הרגלין, שהם רק שבייל דקי, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך בבושה בנ"ל:

¹⁸ **תורה יז תנינא** – והכלל, שצריך לנהג שמחה גדולה בשבת קדש, ולבלי להראות שום עצבות ודאגה כלל. רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתיה, הן מלבושים כפי מה שיכול. כי אכילת שבת היא בלה רוחניות, בלו קדש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חל, כמבאר במקום אחר (לעיל בסימן נו, ובסימן רעז, ועיין זהר ויקהל דף ריח ובמק"מ שם):

¹⁹ **זוהר ויקהל דף ריח**. – ובגין דברכת מוונא חביבא קמי קדשא בריהו הוא ולפי שברכת המזון חביבה לפני הקב"ה, לכן כל מאן דברין על שבעא כל מי שמברך על השובע, אוטיב יתדי לאתר אחרת הוא מטיב ומשמח למקום אחר שהוא הקב"ה הנקרא לבן של ישראל, והיינו השכינה, וסימניה סעודתי דשבת והסימן שלח הוא סעודות שבת שהוא מזון גשמי, דאתר אחרת אתהני מההיא שבעא וחדיו שמקום אחר שהיא השכינה נהנית מעצם השובע ומשמחת הסעודה, והכא אתהני מההוא ברכה דשבעא וכאן בחול היא נהנית רק מברכת המזון הנאמרת על השובע.

...ואמר כי רזא בחול לא אתהני ההוא אתר הסוד בימות החול הוא שאין השכינה נהנית אלא מאיניו מלין דסלקין מגו שבעא אלא מתוך אותם דברי הברכות העולים מתוך השובע, דהיינו מברכת המזון, וכלהו מלין מתעטרין וכל הדבורים של ברכת המזון מתעטרים ונעשים מוחין להשכינה, ורוון ושבעין בחידו והם משביעות אותה בשמחה,

בשבת היא נהנית מעצם השובע ושמחת הסעודה. ומבואר בספרי קבלה (נ"ב) שאכילת שבת גם כשאוכל יותר מצרכו אין לחיצונים אחיזה בה/יט]:

ולסיכום נראה לי דעת רבנו, שהעיקר לאכול לכבוד היום ולא לסיבה אחרת, כגון מחמת רעב או כדי שלא ירעב אח"כ וגם לא מחמת תאוות אכילה, או לחיזוק או לבריאות, וכו'.

עוד נראה דעת רבנו שהאכילה אינה מכשיר מצוה כגון לעונג שבת או כדי שהגוף לא יפריע לנשמה, אלא עצם האכילה של מאכלי שבת היא המצווה, כי אכילת שבת היא אלוקות ותיקון נפלא בעצמו.

ועל כן אין להקפיד על הוצאות שבת רק להרבות בכל מיני מעדנים ומאכלים ומשקאות טובים לכבוד שבת קדש ולאכול הרבה בשבת קדוש כמבואר בלקוטי תפילות/ס.

ומסתמא על כן גם אין להקפיד על שנעשה עייף מחמת האכילה, שכיון שהיא עבודת ה' וכאכילת קרבנות בבית המקדש אין לחוש לזה, שהרי גם הכהנים היו אוכלים בשר הקרבנות אע"פ שנעשו חולים ע"ז. כך נראה פשט העניין מכלל המבואר לעיל עפ"י רבנו ומלק"ה והשיחות על אנ"ש.

ראה לעיל בשיחות שרבי נחמן טולטשינער תלמיד מוהרנ"ת, שעליו סמך מוהרנ"ת את ידיו, שיהיה ממשיך את הגלגל של דעת רבנו, והוא אמר "עוד חתיכת חלה עוד חתיכת אלוקות", וכן בשיחה שם על בני ששל מוהרנ"ת, מבואר שגם למעשה קיימו את הדבור הזה של רבנו כפשוטו ממש.

אבל אין להכחיש שזה קשה לעכל למי שחפץ תמיד להרגיל עצמו לקדושה והרגל הלימוד והריחוק מגשמיות/סא, וכנראה על כן אעפ"כ יש בזה דעות עד כמה להרבות באכילה. וכמו בכל ספיקות שלנו צריך לצעוק לה', והחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת (לק"ה מנחה הלכה ו' אמצע אות ה').

עוד להבין סוד אכילת שבת וכוונתה כדי לברך את ששת ימי החול עיין חברותא לעיון בלק"מ על תורה רע"ו.

וראה גם תורה פב שבשבת קליפת נגה נכללת בקדושה. והביאור כי עולה עולם העשיה לעולם האצילות. וידוע שקליפת נגה היא כל הרשות וע"י שאוכלים בקדושה היא נכללת בקדושה. אבל בשבת זה נעשה מכח קדושת הזמן, על כן אכילת הרשות נעשה מצווה. והטעם שאנו לא מרגישים באצילות? ראיתי בגליון דברי תורה של החלבן זצ"ל על פסח שכתב לבאר טעם שאע"פ שיש בא' דפסח אורות עצומים מדוע לא מרגישים כלום, וביאר שהאור עצמו הוא בבחי' מעל הזמן, וההרגשה שלנו בו היא תחת הזמן, ובאמת מצד הנשמה שלנו שהיא מעל הזמן אנו מקבלים את כל האורות הנפלאים בכל זמן כגון שבת וי"ט, ובנשמה זה נעשה קניין, אבל כדי שנגיש זאת בלב שלנו, לזה צריך שהאורות ירדו לבחי' תחת הזמן, ותחת הזמן כל דבר נמשך זמן לכן לוקח זמן שעד שמרגישים.

עד כאן ביאור חברותא על תורה קב"ה

רבנו אומר שבשבת צריך לאכול הרבה ובמשנת חסידים ועוד, מבואר שהריבוי לא הולך לחיצונים. משמע שגם הריבוי הוא מצוה. אבל דרך האכילה, ממה שהקפיד רבנו על אנשיו גם ביום חול שיאכלו במתינות/סב,

והוא אַתְר אַתְהֵי מְנִיָּהּ והשכינה נהנית מהם. אבל בַּשֶּׁבֶת אֵיחָו רְוָא אַחֲרָא בשבת הוא סוד אחר לגמרי, כי בַּמְּוֹנָא מְמַשׁ וּבַהֲוָא חֲדוּה דְּמוֹנָא דְּמִצְוָה דְּשֶׁבֶת בְּמוֹן הַגֶּשְׁמִי מִמֶּשׁ, ובשמהוה היא של המזון של מצות סעודת שבת נהנית השכינה, וּבְכֹלֵא אֲשֶׁתַּכַּח כְּלִילָא מְעִילָא וְתַתָּא ובכל דבר נמצאת השכינה כלולה מלמעלה ומלמטה, כלומר בשבת היא נהנית ממזון הגשמי ומברכת המזון, וְרְוָא דָא וְסוּדוּזָה מַה שְׂכַתוּב כִּי מִמֶּנָּה הִפֵּל וּמִיָּדָה נִתְּנוּ לָךְ, וְדָא לְהִנְאֻתִיָּה דָא (ס"א) ודאי זה נאמר להנאת השכינה, וּבַהֲוָא חֲדוּה דְּמוֹנָא דְּמִצְוָה דְּשֶׁבֶת ובאותה השמחה שבמזון של מצות סעודת שבת, כי על ידי זה נהנית השכינה מלמעלה ומלמטה, כְּמַה דְּאוּקְמוּהָ כְּמוֹ שְׁפִירוֹ שֶׁהַחֲבָרִים, וּפִי הַפִּסּוּק הוּא, כִּי "מִמֶּנָּה הִכֵּל" פ"י כי כל שפע המזון בא לנו על ידי השכינה, "ומידך" היינו ממה שקבלנו מידך, "נתנו לך" פ"י אנו מחזירים לך במה שאנו מהנים ומשמחים את השכינה על ידי סעודת שבת.

וכן כתב האריז"ל, כי נחול כל מה שאוכל האדם יותר מן האורז לקיום גופו הוהך אל החיצונים, אכל בשבת כל מה שהוא אוכל הוא רומני, ואף על פי שאוכל יותר מן האורז הכל נבלע בחכמים. (מק"מ עיי"ש)

^ט עיין בספר נגיד ומצוה להאריז"ל וכן במשנת חסידים [על התפילות מסכת ליל שבת פ"ד אות ז] שכתב להדיא שאעפ"י שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך לחיצונים כמו בחול אלא נאלו נבלע באברים [כך כתב בתרלו אצל בפל"ח כתוב כולו נבלע באברים וכן תוקן כאן בהגה זו מתרצו- כולו נבלע באברים. וכן הלשון במשנת חסידים מהדורא תקבד. ובמקדש מלך על זוהר ויקהל דית. בשם סה"כ להאריז"ל הכל נבלע באברים, עיין תורה זו תנינא]

^{נט} משנת חסידים לרבי עמנואל ריקי- מסכת ליל שבת - פרק ד אות ז' - ויכוין שהוא אוכל מפה דו"א וממוחיו ומל"ב נתיבות חכמתו המאירים בל"ב שיניו שעל ידם טוחן המאכל וכל המאכל שאוכל בשבת אף על פי שיאכל יותר מהצורך אינו הולך לחיצונים כמו בחול אלא כלו נבלע באברים:

וראה גם סידור בית יעקב (עמדין) הנהגות ליל שבת (עמ' 96) (ובמהדור' הישנה עמ' קג) כל מה שאוכל בשבת אפילו יותר מצרכו (ובלבד שלא תהא אכילה גסה שהיא מעשה בהמה) נחשב רוחני:

^ס ליקוטי תפילות ח"א תפילה קז על תורה רעז - אות (תתרמ): וְכִנֵּי בְּרַחֲמֵיךָ הֲרִבִּים לְקַבֵּל שְׁתוֹת כְּרָאוּי, מתוך רב שְׁמִיחָה וּמְתוֹךְ עֶשֶׂר וְכַבּוּד וּמְתוֹךְ מַעוֹט עֲוֹנוֹת, וְאַזְכָּה לְהֲרֹבוֹת בְּאֲכִילַת שֶׁבֶת וְלֹא יִהְיֶה אֶצְלִי שׁוֹם קִפְדָּא עַל הוֹצָאוֹת שֶׁבֶת וְיוֹם טוֹב, רַק אֶתְחַזֵּק וְאֶתְאַמֵּץ בְּכָל עַז לְהֲרֹבוֹת בְּכָל מִינֵי מַעֲדָנִים וּמְאָכְלִים וּמְשַׁקָּאוֹת טוֹבִים לְכַבּוֹד שֶׁבֶת קִדְשׁ וְלֶאֱכֹל הֲרִבָּה בְּשֶׁבֶת קִדְשׁ, כְּמוֹ שֶׁהֲזַהֲרַתְּ אוֹתְנוּ בְּתוֹרְתֶךָ הַקְּדוֹשָׁה כְּמוֹ שְׁכַתוּב: "אֲכַלְוּהוּ הַיּוֹם" וּכְאֲשֶׁר הִזְהִירוּ אוֹתְנוּ חֲכָמֵיךָ הַקְּדוֹשִׁים הֲרִבָּה לְעַנֵּג אֶת הַשֶּׁבֶת בְּכָל עַז כִּי אֲכִילַת שֶׁבֶת כְּלוֹ אֱלֹהוֹת כְּלוֹ קִדְשׁ וְעוֹלָה לְמָקוֹם אַחַר לְגַמְרֵי מְאָכִילַת חוֹל וְאַזְכָּה עַל יְדֵי אֲכִילַת שֶׁבֶת קִדְשׁ לְתַקֵּן פְּגַם חֲלוּל שֶׁבֶת.

^{סא} וכמבואר בשיחות מוהר"ן - אות צו - ראוי לאדם להרגיל את עצמו להיות בעולם הבא (רו) דהינו להיות מופרש מתאוות, כמו בעולם הבא שאין בו לא אכילה ולא שתייה ושום תאוה מתאוות הבהמיות הכלות ונפסדות של העולם הזה (רו).

נראה שכל שכן בשבת שהאכילה אלוקות ומצווה לאכול הרבה, צריך עוד יותר להקפיד להתרחק מאכילה בגטות הדומה להלעטה אלא לאט לאט⁹⁹ ומעט מעט שמצטרף להרבה, וראיתי מקפידים לחלק את המאכל לחלקים קטנים ולאכול במתינות¹⁰⁰. מאידך בלקוטי תפילות¹⁰¹ כתב שאכילה בקדושה בחול היא בחי' עונג שבת שאין אחיזה לחיצונים, ולפ"ז כיון שבשבת בכל אופן אין אחיזה לחיצונים, אולי גם אין חילוק כיצד אוכלים. וראה פסיקתא¹⁰² ששבת ניתנה לאכילה ושתייה לתלמידי חכמים, אבל לפועלים ניתנה ללימוד תורה. משמע אע"פ שבודאי גם פועלים חייבים לקיים ג' סעודות, אבל מסתמא אין להם להאריך כל כך כמו תלמידי חכמים, ולפ"ז אולי יש ראייה שדווקא תלמיד חכם שאוכל יותר בקדושה יש לו יותר מצווה להאריך על שלחנו ולהרבות יותר באכילה. ובלק"ה (ערוכי החומין ה' לט) מבאר שכל אחד זוכה כפי ההכנה שהכין עצמו בערב שבת על כן צריכים לבא לשבת אל צדיקים שזכו גם בחול לנשמה דאצילות ובשבת זוכים למעלה מאצילות והם ממשיכים קדושת שבת גם עלינו.

*

וזהו פרשת יתרו דף פח. – זכור את יום השבת לקדשו כדי לפרש פסוק זה, רבי יצחק אמר הקדים ואמר כתיב בשבת בראשית ויברך אלהים את יום השביעי הרי שבשבת יש ברכה מיוחדת בעולם, וכתיב במן ששתי ימים תלקטו ובימים השביעי שבת לא יהיה בו פי' שלא ירד המן בשבת, וקשה פיון דלא משתכח ביה מזוני כיון שבשבת לא נמצא בו מזונות כשהיו ישראל במדבר כי לא ירד המן בשבת, יהיה מאיזה טעם שיהיה, על כל פנים מוכרח שאין ברכת היום במזונות, כי אילו היתה הברכה לצורך מזון בני אדם ודאי היה יורד המן בשבת, אם כן צריך לדעת מה ברכתא אשתכח ביה מה היא הברכה שנמצאת בו שעליה נאמר ויברך אלהים את יום השביעי.

ואמר אלא הכי תאנא אלף כר למדנו, כי כל ברכתא דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כל הצרכות של מעלה ושל מטה תלויות ביום השביעי, ותאנא ולמדנו כי אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה למה לא נמלא מן ביום השביעי, משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין לפי שיום ההוא הוציא הצרכים ממנו כל שעה ימים העליונים, שהם עש ספירות עליונות חסד גבורה תפארת נחם הוד יסוד של ז"ל, כי יום השבת שורקו צדינה ענה מקור כל הצרכות לכן מתצרכים על ידה חג"ת נה"י דז"ל העומדים תחתיה, וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא וכל אחד ואחד מאלו השעה ימים נותן מזונו למטה בעולם הזה כל חד ביומוי כל אחד ביומו שהוא שולט בו מההיא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה מלכותה הצרכה שכל אחד מהם מתבדק ביום השביעי, ר"ל כי החסד השולט ביום הראשון משפיע רב חסד במלכות מהשפע שקבל ביום השבת מהצדיק, וכן הגבורה השולטת ביום ב', עד היסוד השולט ביום השביעי גם הוא משפיע שפע במלכות ממה שקבל מהצדיק, והמלכות מחלקת את שפע המזון אל התחתונים, ולכן לא ירד המן בשבת כי אז חורים העלולים שהם ה"ק אל עילתם שהיא הבינה לחזור וליטול שפע חדש, ובזמן שמקבלים חיים משפיעים, וזהו מה שלמדנו שמש"כ ויבדק אלהים את יום השביעי, פירושן שכל צרכאן דלעילא ותתא ציומא שביעאה תליין, לפי שיום השביעי שהוא הבינה היא מקור הצרכות לכן בו תלויות כל הצרכות הראויות לעליונים ולתחתונים. (רא"ג ומפשיס)

אז נמי מה שאמר שמים השבת מתצרכים כל שעה ימים העליונים, הענין הוא כי ביום השבת העולם נזון בשפע רוחני ע"י השכינה הצוהרת מלכותה כלבדן דכריאה שהם נקראים לבושי שבת ויום טוב של השכינה, ושם עדיין השפע רוחני, לכן אין שפע גשמי בשבת אלא שפע רוחני שהוא מזון הנפשות, וזמני החול

⁹⁹ ראה חיי מוהר"ן תקטו הנ"ל – הוזהיר שלא לאכל בהלעטה הינו במהירות בדרך גררון, כי זהו בחינת (בראשית כ"ה), "הלעיטני נא", רק להרגיל עצמו לאכל במתינות בישוב הדעת ובדרך ארץ בדרך שאוכלין בדרך ארץ כשיושב אדם חשוב על השלחן, כך יאכל תמיד אפלו בשאובל לבדו:

וראה בחלוקי הנחל – סוף מאמריו של רבי יצחק ברייטער – עת האכל – "לעת האכל גשי הלם" – עתה, כשאתה מקבל חיות הגוף על ידי האכילה, תדע שאז גם נשמתך מקבלת חיות אלקות, ומתקרבת להשם יתברך בהארת הרצון, וגם אז עולין כל הדברים הגשמיים לעולמות העליונים. לכן כל הענינים אשר עוברין בעת האכילה מרמזין על דברים עליונים. לכן צריכים להזהר שלא לבעס בעת האכילה, ושלא לדבר, ושלא לאכל בהלעטה ודרך רעבתנות, כי אם בדרך ארץ גדול, ובלמוד על השלחן, ולדבר דבורי אמונה והשגחה פרטית, ולברך ברכת המזון מתוך ובכונה גדולה, להמשיך קדשת ארץ ישראל על ידי האכילה, כי כל השפע של כל הארצות נשתלשין מארץ ישראל.

¹⁰⁰ וראה נחת השולחן – אורח חיים – וזה ואף אתה הקהה את שיניו. כי הל"ב שניים הם כנגד הל"ב נתיבות החכמה כידוע. כי באמת צריכין חכמה וקדושה גדולה ללעוס את המאכל ולברר כל בחי' הבריורים וקדושה כי כולוה במחשבה איתברירו ועשו שפגם בהחכמה וקדושה ע"כ אמר הלעיטני נא כי אבל בהלעטה ובתאוה גדולה כ"כ עד שלא הספיק ללעוס המאכל בשינוי כראוי רק בדרך הלעטה.

¹⁰¹ מסתמא לרובא דעלמא זה נחשב כמו תענית, אבל זה בגלל שאנו שקועים בתאוות אכילה, דלא מבעי שכל רעב הוא בחי' של תאוה כמבאר בתורה לט, אבל כשאוכל שלא במתינות זה גם איש פשוט מודה שזו תאוה, אלא שאין לנו כח להתמודד איתה.

שמעתי בשם הרב שגם בחול קשה לתקן חתיכה גדולה של אוכל בת אחת, לכן טוב לחלק אותה לחתיכות קטנות.

¹⁰² ליקוטי תפילות על תורה זו אות (תשי"א): ובכן יהי רצון מלפניך ייודך אלהי ואלהי אבותי שתעזרני ותושיעני ותובני לענג שבת בשלמות באמת ואזכה לקבל שבתות קדושה גדולה ובשמחה ויששון וחדוה רבה ועצומה, ולהתענג על ייודך בשבת קדש בכל מיני ענג, ולהרבות בסעדת שבת בכל מיני מעדנים קדושה ובחדוה גדולה ולא יהיה אצלי שום קפדא על הוצאות שבתות וימים טובים, "תערה לפני שלחן נגד צררי, דשבת בשמן ראשי בוסת רוייה", ותתנני מאתך ברחמיך הרבים, ותעזרני ותושיעני ותובני מהרה לאכילה דקדושה, שיהיה אכילתי תמיד בקדושה גדולה, בבחינת ענג שבת ועל ידי זה אזכה ברחמיך להכניע ולהשפיל ולשבר ולבטל כל השונאים והאויבים להשביית אויב ומתנגם".

ושם אות תשטו – ותובני שתהיה אכילתי בקדושה גדולה תמיד בבחינת ענג שבת, עד שלא יהיה להסטרך אחרא שום חלק מאכילתי ואזכה להכניע הקבד לפני המוח ויתגבר המוח והשכל דקדושה על הקבד הכועס,

¹⁰³ פסיקתא רבתי פרשה כג אות ט' – ור' ברכיה בשם ר' חייא (בי רבא) ובר אבא] לא ניתנה השבת אלא לתענוג רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן לא ניתנה השבת אלא לתלמוד תורה ולא פליגי (מאן) [מה] דאמר רבי ברכיה בשם רבי חייא בר אבא לתענוג אלו תלמידי חכמים שהם יגיעים בתורה כל ימות השבת ובשבת הם באים ומענגים (מן) מה דאמר רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן לתלמוד תורה אילו הפועלים שהם עסוקים במלאכתן של ימות השבת ובשבת הם באים ומתעסקים בתורה. רבי יהושע דסכנים בשם רבי לוי כל שהוא מתענג בשבת שואל והקב"ה נותן לו משאלותיו מאי טעמא והתענג על ה' יתן לך משאלות לבך (תהלים ל"ד):

העולם נזון ע"י מלאך מט"ט שהוא ער היצירה השולט בשעת ימי החול, וספע הגשמי יורד בלבוש היצירה הקרוב אל העשיה, וכל שעת ימים של מט"ט יונקים בשעת המשיכה מזון רוחני, ועל ידם מתעבד ומתגשם השפע כדי להפיע לתחונתם איש איש בזימו שפע גשמי. (רמ"ק)

ובג"נ כף ולפי שכל הברכות נשפעות ביום השבת, לכן **מֵאֵן דְּאִיהוּ בְּדָגָא דְּמֵהֵימְנוּתָא** מי שהוא במדרגה של אמונה, (והם בני ישראל הקדושים שנשמתם מעולט האלוהות הנקרא מהימנותא שפירוש "אמונה" לפי שכל אמונתו ועבודתו הוא לאין סוף ב"ה המתגלה בעשר ספירות דלילות), **בְּעֵי לְסִדְרָא פְתוּרָא וְלִאֲתַקְנָא סְעוּדָתָא בְּלֵילֵיא דְשַׁבְּתָא** צריך לסדר שלחן ולהכין סעודה בליל שבת, בגין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין כדי שיתברך שלחנו כל ששת הימים על ידי סעודה זו, דהא בהוא אודמן ברכה לאתברא כל שיתא יומין דשבתא כי בזמן שהוא מזדמנת שפע ברכה כדי שיתברך כל ששת ימי השבוע על ידי שפע זה, ועל ידי שאדם מסדר שלחן לכבוד סעודת ליל שבת מחברך שלחנו לכל ימי השבוע, וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא וברכה לא נמצאת בשלחן ריק, ועל כף בעי לסדרא פתוריה בליילא דשבתא בנהמי ובמזווגי ולכן צריך לסדר שלחנו בליל שבת בלחם ומזון כדי שתחול הברכה על שלחן מלא לצורך ששת ימי השבת דוגמת שולחן של לחם הפנים שבעריכתו לבד השפע הברכות, וכיון שנכנסת השבת ובאה מנוחה ושלחנו ערוך, הרי נתברכו מזונותיו לכל ימי השבוע ושוב אין צריך לערוך השולחן לשאר סעודות היום.

אחת בשעה"כ דף ע"ב ראיתי למו"ל שהיה חושק ומקפיד מאלו והיה לאכול בשלחן של ד' רגלים דוגמת שלחן של בית המקדש, והיינו כנ"ל ששלחן של שבת צריך להיות דומה לשלחן של בית המקדש לכן כמו שבעריכת לחם הפנים על שלחן של בית המקדש זכנו ישראל כמו כן על ידי שלחנו של אדם הערוך ומסודר בלחם ומזון לכבוד שבת יורד שפע ברכה לכל ימי השבוע, עוד כתב שם בסוף טור ד' מנהג מורי ז"ל להניח השלחן במקומו בליל שבת והמפה פרוסה על השלחן וכוס של הקידוש ואל ברכת המזון מונח עליו, והיה מניח כל שהוא טפות יין כוסם הוא כדי להשאר שם ברכת ליל שבת, גם היה משפיר בשלחן תחת המפה הפרוסה חלת פתיתין ופירותין של פת לסיבה הנכונה.

רבי יצחק אמר מוסיף על דברי הברייתא כי לא די שצריך לסדר שלחנו בליל שבת, אלא אפילו ביומא דשבתא נמי אפילו ביום השבת גם כן ראוי שיהיה שלחנו ערוך ומסודר בלחם ומזון, כי אפילו שקבלנו בלילה מברכות המזדמנות בלילה דרך המלכות על ידי שלחן הערוך, עוד צריך שנקבל מברכת יום השבת שהיא ברכה יותר עליונה. רבי יהודה אמר הוסיף ואמר שברכות של שבת אינן תלויות בסידור השלחן לבד אלא תלויות באכילה ממש, לכן **בְּעֵי לְאֲתַעְנָגָא בְּהָא יוּמָא** צריכים להתענג בזה היום, ולמיכל תלת סעודתי בשבתא ולאכול שלש סעודות בשבת, כמו שכתוב וקראת לשבת עונג, בגין דישתכח שבעא וענגא בהאי יומא בעלמא כדי שימצא בזה היום שובע ועונג בעולם, ומיום השבת ישפיע שפע ושובע לכל ששת ימי השבוע כפי מה שיאכל ויתענג בשבת לכבוד השבת כי כפי עינוגו בעולם הזה כן ישפיעו עליו שפע ברכה מלמעלה.

רבי אבא אמר הטעם שצריך להתענג בזה היום ולאכול שלש סעודות הוא כדי לאודווגא (ה"פ ד"ה) באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא להתחבר באלו הימים של מעלה שמתברכים מיום השבת שהם האו"ן דלילות סוד ז' ספירות התחונות חג"ת נהי"מ המקבלים שפע מהבינה ע"י סעודות שבת, ומפסק סדר המסכת השפע, והאי יומא מליא רישיה דזעיר אנפין ויום הוא שהוא הבינה ממלכות את ראשו של ז"ל במוחין לח"ד משל דנהיית מעתיקא קדישא סתמא דכלא מטל שהוא סוד השפע היורד ממוחא סתמא דעתיקא קדישא הסוד ועלם מכל הגנה אל הבינה, ואטיל להקלא דתפוחין קדישין וז"ל מטיל ומשפיע את השפע להבינה הנקראת חקל תפוחין קדישין תלת זמני מבד עייל שבתא שלש פעמים בשלש סעודות מעת כניסת השבת, בגין דיתברכין בלהו בחדא כדי שיתברכו כל האו"ת יחד מהשפע היורד דרך הבינה, ועי"ז נמשך שפע לכל ימי השבוע.

סוד ענין זה מבורא בשעה"כ דף ע"ו, וז"ל והענין הוא כי בכתב שבת בשעה"כ קבלה המלכות הארת הנה"י ז"ל במוחין דילה אז היא נקראת חקל, ואח"כ בוויכוח הב' שאחר העמידה היא מקבלת הארת ג' אמעיות חג"ת דז"ל בג' מוחין שלה, ואז היא נקראת חקל תפוחין בסוד ג' אבות הנקראים תפוחין, ונקיוש בוויכוח הב' היא מקבלת הארת בג' מוחין שלה גם מג"ר חב"ד דז"ל, ואז היא נקראת באמת חקל תפוחין קדישין בסוד ג' מוחין דז"ל הנקראים קודש, והם המאירים בג' מוחין דילה.

ועל דא בעי בר נש לאתענגא תלת זמני אלין ועל כן צריך האדם להתענג שלש פעמים אלו, דהא בהא תליא מהימנותא דלעילא כי כמה שאדם מתענג בשלש סעודות בזה הלוי המסכת השפע של מעלה מאור א"ס ב"ה בעתיקא קדישא שהוא ח"א, ובזעיר אנפין המקבל השפע מח"א, ובחקלא דתפוחין שהוא המלכות המקבלת השפע מז"א, לכן צריך האדם להתענג בשלש סעודות של שבת כי בהיותו מתענג מתעורר עונג העליון להמשיך שפע מאור א"ס ב"ה ע"י ח"א וז"ל ומלסת. ובעי בר נש לאתענגא בהו ולמחדי בהו וצריך האדם להתענג בהם ולשמוח בהם בשלש סעודות של שבת, ומאן דגרע סעודתא מנייהו אחוי פגימותא לעילא ומי שגורע ומחסר איזו סעודה מהם מראה שיש פגם למעלה, כי הוא הגורם שיהיה חסר השפע למעלה בפרצופי האצילות, ועונשיה דהוא בר נש סגי ועונשו של אדם זה הוא מרובה, בגיני כף בעי לסדרא פתוריה תלת זמני מבד עייל שבתא לכן צריך האדם לסדר שלחנו לכבוד סעודות שבת מעת כניסת השבת שלש פעמים, (הפסוק ממחל דעתיקא ליה עש חובי שלש סעודות ביום חוץ מסעודה ליל שבת), ולא ישתכח פתוריה ריקניא ולא ימצא שלחנו ריק, כדי שיהיה שלחנו כלי לקבל הברכות, ותשרי ברכתא עליה כל שאר יומי דשבתא ותשרה הברכה עליו כל שאר ימי השבת, מבח השפע שנשפע עליו בשבת, ובהאי מלה ובקיום שלש סעודות בשבת, אחוי ותלי מהימנותא לעילא מראה ומעורר האדם שבהם תלויה כל המשכת השפע מא"ס ב"ה לצורך תיקון האצילות.

רבי שמעון אמר, האי מאן דאשלים תלת סעודתי בשבתא זה האדם שהשלים שלש סעודות בשבת, קלא נפיק ומכרוז עליה קול כרוז יואל מן השמים ומכרוז עליו פסוק זה אז תתענג על יהו"ה ופירש ר' שמעון דא סעודתא חדא לקבל עתיקא קדישא דכל קדישין זו היא סעודה אחת כנגד ח"א שהוא מקורש יותר מח"א הנקראים קדושים, ומש"כ והרבבתיך על במתי ארץ פירוש דא סעודתא תניינא לקבל חקלא דתפוחין קדישין זו היא סעודה ב' כנגד המלכות הנקראת ארץ, ונקראת חקל תפוחין קדישין כנ"ל, ומש"כ והאכלתיך בחלת יעקב אביך פירוש דא הוא שלימו דאשתילים בזעיר אנפין זו היא שלימות השפע ששלים ז"ל מעתיקא קדישא המתגלה בעת מנחת שבת, שהוא נקרא נחלת יעקב היינו הנחלה שז"ל הנקרא יעקב מקבל מעתיקא, לקבליה (ה"פ ד"ה) בעי לאשקמא סעודתיה כנגדו צריך האדם להשלים סעודתו השלישית כדי לקבל שפע מפה דעתיקא כמו שז"ל מקבל אל.

ונחזור ונזכר כי מש"כ אז תתענג על יהו"ה שבת קול מכרות כנגד סעודה עתיקא קדישא, היא סעודה היום כמו שר"ש מפסק בע"ב, ור"ל אז בעת שתקיים סעודה זו תזכה לקבל עונג מעתיקא קדישא שהוא למעלה מז"א הנקרא יהו"ה, ומש"כ והרבבתיך על במתי ארץ שבת קול מכרות כנגד סעודה חקל תפוחין קדישין היא סעודה הבלילה, ור"ל כשתקיים סעודה זו אז ארכיב אותך על גבי המלכות לקבל שפע מהשפע שהיא מקבלת מז"א, ומש"כ והאכלתיך בחלת יעקב אביך שבת קול מכרות כנגד סעודה עזרי אנפין היא סעודה המנחה, ור"ל כשתקיים סעודה זו אז האכלתיך מאותה נחלה שז"ל הנקרא יעקב מקבל מעתיקא קדישא כי בשעה זו עולה ז"ל בתיקא דעתיקא במזל העליון ששם הוא מקום הפה דעתיקא ומשם אוכל ז"ל בסעודה זו, ומשפיע הנשפע מיחוד זה לנו לזכלים סעודה זו, והוא פי' הפסוק והאכלתיך נחלת יעקב, שתקבל אותו השפע שז"ל מקבל.

מה שכתוב אז תתענג על ה' לפני והרכבתיך על במתי ארץ שלח כסדר הסעודות, סוד הענין הוא כי גם בסעודה הלילה המלכות מקבלת שפע מעתיקא קדישא כמו שפירש ר' אבא לעיל, אלח שאין השפע מגיע אלינו ואנחנו מקבלים השפע מעל במתי ארץ לבה, ולכן סעודה זו היא כנגד והרכבתיך על במתי ארץ בערכינו, כי אין לנו מקבלים השפע כי אם מעל במתי ארץ בסעודה הראשונה עד בזה של סעודה השנייה שהיא סעודה עתיקא קדישא, שאז גם לנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש, ולכן נזכר בכתוב אז תתענג על יהו"ה ולא אמר אנענג על יהו"ה כמו שאמר והרכבתיך על במתי ארץ, אלח אמר תתענג כנגד המלכות שהיא ענמה תקבל עונג מעתיקא קדישא בסעודה הראשונה ולכן נזכר קודם להרכבתיך, וקאי נמי עלינו בסעודה שניה שאז לנו מקבלים שפע מעתיקא קדישא ממש. ואין דברי ר"ש סותרים כלל את דברי ר' אבא, כי ר' אבא מדבר משפיע הנמשך מעתיקא דרך ז"ל למלכות בכל השלש סעודות, וגם ר"ש מודה לזה שכל סעודה צריך שקדיש שפע עתיה, אלח שהוא מדבר משפיע הנמשך "אלינו" בג' סעודות ועל זה אמר כי בסעודה הלילה לנו מקבלים שפע ממלכות, בסעודה היום לנו מקבלים שפע מעתיקא, ובסעודה המנחה לנו מקבלים שפע מז"א, אלח בכל ג' סעודות נמשך השפע מעתיקא דרך ז"ל למלכות. (פ' מארשב"י ומ"מ בשם הרמ"ו)

ובעי לאתענגא בלהו סעודתי ולמחדי בכל חד וחד מנייהו וצריך להתענג בכל הסעודות ולשמוח בכל אחת ואחת מהם בצפירות, משום דאיהו מהימנותא שלימתא לפי שהשבת היא סוד אמונה השלימה היינו תיקון כל האצילות, ובגין כף שבתא אתיקר מקל שאר זמנין וחגיג ושביל זה שבת שאז ויקר יותר מכל שאר זמנים וחגים, משום דכלא ביה אשתכח משום שכל פרטפי האצילות נמצאים בו להאיר הארתם בשלש סעודות, (היינו ג' פרטפים הנראים

באילנות שהם עמוק ז"א ומלכות, כי א"א הם עמיקין תחת הדיוקנא דא"א, ולא אשתכח התי בכלהו זמני וחגי ולא נמצא כד בכל הזמנים והזמנים, כי בכל המועדים אין מתגלה בהם אלא מדרגה אחת ממדרגות האילנות.

אמר רבי חייא, בגין כך משום דאשתכח פלא ביה משום זה לפי שכל הפרלופי האילנות נמצאים בשבת, לכן אידכר תלת זמנין כנגדם נזכר שלש פעמים "יום השביעי" כפסוקי ויכולו, דכתיב פעם א' ויכל אלהים ביום השביעי הוא כנגד המלכות הנקראת אלהים, פעם ב' וישבות ביום השביעי הוא כנגד עתיק שהוא סודו שעליו נאמר ואין אלהים עמדי לפי שאין בו הגאון, פעם ג' ויברך אלהים את יום השביעי הוא כנגד ז"א שלפעמים נקרא אלהים (מכאן בשעת כדומו יום הכפרים בענין ה' הוא האלהים). (מח"מ בשם הרמ"ו)

רב המנונא סבא הכי גרסינו, ולא ר' אבא, כי ר' אבא ודאי לא היה משנה ממנהג רבו ר"ש שאמר נוסח אחר כלקמן (ו"ח), בד הוה יתיב בסעודתא דשבתא הוי חדי בכל חד וחד כשהיה יושב בסעודה של שבת היה שמו בכל אחת ואחת משלש הסעודות והוה אמר והיה אומר בכל אחת מהם דא היא סעודתא קדישא דעתיקא קדישא סתימא דכלא זו היא סעודה הקדושה של עתיקא קדישא שהוא סודו ונעלם יותר מכל פרלופי האילנות, והיינו כדברי ר' אבא שאמר לעיל כי בכל הג' סעודות נפתח מקור השפע שהוא עתיקא קדישא להמשיך על העליון לרישא דז"א ומשם לחלק תפוחין קדישין, אח"כ היה מפרט בכל סעודה מאיזה מקום נמשך השפע אליו, ומפרט בסעודתא אחרת הוה אמר דא היא סעודתא דקדשא בריך הוא בסעודה אחרת היינו בסעודה שליטת היה אומר זו היא סעודה של הקב"ה שהוא ז"א, וכן בכלהו סעודתי וכן בכל הסעודות היה אומר מה ששייך לאותה הסעודה, דהיינו כלילה סעודתא דחלק תפוחין קדישין, ובשבת סעודתא דעתיקא קדישא, והוה חדי בכל חד וחד והיה שמו בכל אחת ואחת, (לכן פרט רק סעודה המנחה, לאודיענו חידוש גדול דאף על גב דבסעודה זו ז"א עולה בדיוקנא דעתיקא, וסלקא דעתך שתיקא סעודתא דעתיקא על ג' המקום שעלה ז"א, קא משמע לן שאפילו הכי עתיקא הוא בעל הסעודה שהוא ז"א שממנו אתו מהכלים השפע, הרמ"ו), בד הוה (דף פח ע"ב) אשלים סעודתי הוה אמר אשלימו סעודתי דמהימנותא כשהשלים כל הסעודות אחר נשלמו הסעודות של האמונה, שהם כנגד פרלופי האילנות הנקראת אמונה, וטעם אמירתו בכל סעודה בפה ולא היה די במחשבה לבדה, כי עיי' תהיה סעודה שבת כלולה ממחשבה דבור ומעשה, עיי' הטנה היה ממשך עליו כח החכמה שהיא מחשבה העליונה, ועיי' כח הדבור היה ממשך עליו כח הת"ת, ועיי' מעשה האכילה היה ממשך עליו כח המלכות.

רבי שמעון בד הוה אתי לסעודתא הוה אמר הכי ר"ש כשהיה בא ללקיים כל אחת מג' סעודות של שבת היה אומר כך, אתקינו סעודתא דמהימנותא עלאה התקינו והכינו הסעודה של האמונה העליונה שהיא תיקון האצילות, אתקינו סעודתא דמלכא התקינו הסעודה של המלך ב"ה, והוה יתיב וחד' והיה יושב ושמו לכבוד סעודת שבת, בד אשלים סעודתא תליתאה הוה מכריז עליה כשהשלים סעודה השלישית היו מכריזים עליו מן השמים אז תתענג על יהו"ה, והרבתיך על באתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך שפסוק זה מרמז על כל שלש סעודות של שבת כמו שפירש ר"ש לעיל.

אמר רבי אלעזר לאביו שאל ר' אלעזר מאביו, אלין סעודתי היך מתתקין אלו הסעודות איך מתתקנות ואיך נסדקות, כי לפי הסדר הגרמז כפסוק אז תתענג על יהו"ה נראה שסעודה א' היא בעתיקא, סעודה ב' במלכות, סעודה ג' בז"א, ואנו לא שמענו סדר כזה, אמר ליה ר"ש לר' אלעזר, ודאי אין סדר הסעודות כסדר הפסוק אלא סדרם כך, ליליא דשבתא קתיב ליל שבת כחוב בו והרבתיך על באתי ארץ והיינו שסרכב על המלכות ותיכלל בה כדי לקבל מהשפע שהיא מקבלת, ומפרט כי ביה בלייא מתברכא מטרוניתא זו כלילה מתברכת המלכות שהיא סוד המטרוניתא וקבלהו חלק תפוחין וכל הבחינות של המלכות הנקראת שדה תפוחים שהם מתפשטות בכל עולמות ב"ע, כולם מתברכות משפע ברכות שהמלכות מקבלת מעתיקא קדישא לרך ז"א, ומתברכא בתוריה דבר גש ומתבדך שלחנו של האדם המקיים סעודת שבת בשפע ברכות של המלכות, ונשמתא אתוספת ונשמה יחירה נחוספת לאדם עיי' הברכות שמקבלת המלכות כי הוא מכלל אנשיה, וההוא ליליא קדוה דמטרוניתא הוי וילדה הוא זמן שמחה למלכות שהיא מתאחדת עם ז"א, ובעיי בר גש למחדי בחדותא ולמיכל סעודתא דמטרוניתא וכיך האדם לשמוח בשמחה ולאכול הסעודה של המלכות הנקראת מטרוניתא להשתתף בשמחתה כי עתה בו הסעודה של הלילה היא אוכלת וניזונת מפיו של ז"א על ידי ההארה והמזון שהיא מקבלת מג' מוחין דרישא דז"א אשר בסיומם הוא הפה דז"א.

בימא דשבתא, בסעודתא תנינא קתיב ביום השבת בסעודה שניה כחוב אז תתענג על יהו"ה, מש"כ על יהו"ה, ודאי בטונה כחוב לרמוז על עתיקא קדישא שהוא למעלה מז"א הנקרא יהו"ה, דהייא שעתא אתגליא עתיקא קדישא כי בשעה היא מתגלה עתיקא קדישא בהארה יחירה, וקבלהו עלמין בתדוותא ושליו וכל העולמות הם בשמחה ובשלימות מהארות עתיקא קדישא המתגלה עליהם לרך המלכות, וחדוותא דעתיקא עבדינו ושמחה של עתיקא לנו עושים על ידי סעודה זו שאנו משתתפים בשמחתו, וסעודתא דיליה היא ודאי וסעודה זו היא הסעודה שלו ודאי לפי שהוא עולה וזון מעולם העוקדים היואלים מפה ח"ק.

בסעודתא תליתאה דשבתא קתיב בסעודה השלישית של שבת כחוב והאכלתיך נחלת יעקב אביך, דא היא סעודתא דועיר אנפין דהוי בשלימותא זו היא הסעודה של ז"א שהוא נשלב בעת הזאת עיי' שעולה בדיוקנא דעתיקא וזון שם מהאורות היואלים מפה דעתיקא, ועל כן נקרא זון זה נחלת יעקב לפי שמזון זה הוא הנחלה שז"א הנקרא יעקב מקבל מעתיקא קדישא, וקבלהו שיתא יומין מההוא שלימו מתברכן וכל שש הימים שהם הו"ק מתברכים משלימות היא שז"א מקבל, ובעיי בר גש למחדי בסעודתיה וכיך האדם לשמוח בסעודתו של ז"א, ולאשלימו אלין סעודתי ולהשלים אלו השלש סעודות, דאינון סעודתי מהימנותא שלימתא דורעא קדישא דישאל כי אלו הסעודות של שבת הם סוד הספירות העליונות של עולם האילנות (הנקראים "מהימנותא שלימתא" לפי שהם אמונה השלימה שישאל מאמונים בהקב"ה), המתאחדים לזרע קודש ישאל די מהימנותא עלאה דא דילהון היא כי אלו הספירות העליונות שייכת רק להם לקבל על ידם שפע מא"כ ב"ה, ולא דעמיין ואינם שייכות לאמונת העולם כלל כי הם מקבלים שפע מספירות של הקליפות הנקראות כתיב תתאון, ובגיני כך אמר ובשיל זה אמר הקב"ה ושמרו בני ישראל את השבת וגו' בגיני וביין בגיני ישראל אור הוא לעולם, פי' שהשבת היא אור בריה בין הא"ס ב"ה לבין בני ישראל על ידי ספירות לאילנות, ואין לאומות העולם חלק בהם.

תא חזי, בסעודתי אלין כל ודאי כי על ידי אלו הסעודות של שבת הם מקיימים את כולם כראוי, אשתמודעון ישראל דאינון בגיני מלכא ניכרים ישראל שם בני המלך ב"ה, כי כשישאל אורכלים סעודה שליטת שאז הוא סעודתא דמטרוניתא ומשתתפים בשמחתה בזה הם מראים שהם מהיכלא דמלכא לפי שמושכים במלכות, דאינון בגיני מהימנותא שהם בני אמונה כי כשישאל אורכלים סעודה שניה שהיא סעודתא דעתיקא הכולל את כל האילנות, ומשתתפים בשמחתו בזה הם מראים שהם בני אמונה נשמתא היא מעולם האילנות. ומאן דפגים חד סעודתא מנייהו אחזי פגימותא לעילא ומי שפוגם ומחסר אפילו סעודה אחת מאלו הג' סעודות מראה פגם למעלה בפרלופי האילנות, ואחזי גרמיה דלאו מבגי מלכא עלאה הוא ומראה בעצמו שאינו מבני המלך העליון שהוא ז"א, דלאו מבגי היכלא דמלכא הוא ואינו מבני היכל המלך שהוא המלכות, דלאו מורעא קדישא דישאל הוא ומראה בעצמו שאינו מזרע הקדוש של ישראל שמתחם מן האילנות, ויהבין עליה חמרא דתלת מלין דינא דגינהם וגו' ונתנים עליו עונש חמור של שלשה דברים שהם דיני גיהנם, אש, ושלג, וסריט של אש, כנגד שלש סעודות שביטל, כי אפילו מי שלא ביטל אלא אחת מהן נענש כאילו ביטל את כולם לפי שאי אפשר לפגום בפדיון אחד ולאחוז בשנים לכן אם ביטל סעודה אחת מראה שאי אפשר הסעודות שאכל לא היו אלא להגות עצמו.

✱

אוסף ליקוטי הלכות בענין אכילת שבת

ליקוטי הלכות אור"ח – הלכות נטילת ידים לסעודה ובציעת הפת הלכה ג ע"פ תורה ז תנינא) אות ג' – ולכאורה קשה, לפמה נצטוה לאכל מכל עץ הגן הלא עקר האוהרה הוא שלא יאכל מעץ הדעת. ובדאי שאר האילנות שלא הותר עליהם. מי ימנעו מלאכל מהם. ולמה נאמר לו בפרוש מכל עץ הגן אכל תאכל! אך אכילת פרות עצי גן עדן הם עקר שלמות האדם, פי הם אכילה דקדושה הו"ל. בחינת אכילה שמאיר בה הארת הרצון שעל ידי האכילה פוז באים לתכלית השלמות שהיא

בחינת אכילת שבת, אכילת הפון, כי הפון שאכלו ישראל היא בחינת אכילה שהיא כלה בחינת הארת הרצון, שהיא בחינת מה בחינת משה, כמו שנתבאר במאמר הנ"ל. כי על שם זה נקרא מן, כי לא ידעו מה הוא, כי הפון ירד בזכות משה שהוא בחינת מה, בחינת הארת הרצון הנ"ל. וזה בחינת אכילת שבת שהוא בחינת אכילת מן, כמו שכתוב, ויאמר משה אכלהו היום, שנאמר על אכילת מן. ומשם אנו למדים עקר אכילת שבת כמו שלמדו רבותינו וזכרונם לברכה ממקרא זה לאכל שלש סעודות בשבת. כי אכילת שבת היא בחינת מן, כמובא שבש"ב וזה מניחין הפת בין שתי מפות זכר לפון וכו', כי אכילת שבת היא כלה בחינת רצון, כי שבת הוא בחינת רצון, בחינת באהבה וברצון הנחלתנו וכו', בחינת רעוא דרעיון שנתגלה בשבת, כי אכילת שבת זה בחינת ענג שבת, בחינת אז תתענג על ה'. על ה' זה בחינת רצון פידוע, כי ע"ג זה ע"ד נהר ג'ן. כמו שאיתא בזהר הקדוש בחינת ונהר יצא מעדן להשקות את הגן. ועדן הוא בחינת עין לא ראתה וכו'. שהוא בחינת השגת הרב שזהו בחינת הארת הרצון כמובא במאמר הנ"ל. כי סעדה שלישית הוא בחינת סעדת זעיר אנפין בחינת נחלת יעקב שהוא מברייח מן הקצה אל הקצה, נמצא, שאכילת שבת הוא בחינת הארת הרצון הנ"ל. וזה בחינת אכילת עצי גן עדן שנצטוו עליהם אדם הראשון, מכל עץ הגן אכל תאכל. כי אכילת פרי גן עדן הם בחינת ע"ג, כי הם גדלים על יד הנהר היצא מעדן וכו' וכו'.

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות ברכת הפירות הלכה ג (עפ"י תורה לו) אות ז' – ועל בן עקר הזכרון של שבת מאחד בשבת בחינת זכרהו מאחד בשבת הוא רק על ידי האכילה כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה וזכרהו מאחד בשבת כמו שמאיר הגון שהיה אוכל כל ימיו לכבוד שבת וכו'. כי עקר הזכרון של שבת מאחד בשבת, דהיינו זכרון הנפש מתוך הגוף כנ"ל לבטל הגוף בחינת שבת ימי החל לגבי הנפש בחינת שבת הוא על ידי האכילה דיקא וזה עקר כבוד שבת, שעקר כבוד שבת על ידי אכילת שבת כמובא במקום אחר. כי על ידי האכילה מעלין הנפש וכו' כנ"ל. ועל בן מצוה גדולה לאכל בשבת. וזה עקר כבוד שבת, כי שבת שהוא בחינת נפש בחינת תורה וכו'. אז מעלין הנפש על ידי האכילה ועל בן עקר הזכרון של שבת בימי החל על ידי האכילה דיקא כדי שתהיה האכילה בבחינת שבת כדי להעלות הנפש והזכרון וכו', בחינת זכרהו מאחד בשבת, וזכרהו דיקא כנ"ל.

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות ברכת השחר הלכה ה (עפ"י תורה רטו) אות נ' – כי עקר הדינים הם בהממון שהוא בחינת ל"ט מלאכות בחינת אכילת ופרנסת האדם שנתקלקל על ידי אכילת עץ הדעת וכו', שעל בן צריכין להביא ממון דיקא, ואז בשהצדיק אוכל ומתפרנס מזה הממון ואכילתו בבחינת (ישעיה נח) והשביע בצחצחות נפשך וכו' שמשם שרש בחינת הפדיון הנ"ל, על ידי זה נמתק כל הדינים וכו' על ידי בחינת פדיון הנ"ל, וזה בחינת מצות אכילת שלש סעודות, כי דיקא על ידי אכילת שבת ובפרט על ידי אכילת סעדה שלישית נמשך בחינת פדיון הנ"ל, כי אז עת רצון וכו'. וזה בחינת אכילת מצוה שהוא בחינת ענג שבת כמובא (בתורה נו אות ח') בחינת (שם טו) למען תמצו והתענגתם וכו' בחינת מן וכו', והוא בחינת בטחון לבד בלי שום עבדא כלל,

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות שבת הלכה ג (עפ"י תורה ז תנינא) אות ב' – ועל ידי הארת בן ותלמיד על ידי זה זוכין לקבל בשעת האכילה הארת הרצון כנ"ל. כמבאר היטב במאמר הנ"ל עין שם וזה בחינת אכילת שבת שהוא עקר כבוד שבת בחינת ענג שבת כי אז בשבת קדש האכילה יקרה מאד מאד. כי אז זוכין על ידי האכילה להארת הרצון. כי אז בשבת מאיר בחינת הארת בן ותלמיד. שעל ידי זה זוכין להארת הרצון כנ"ל. ועקר הארת הרצון זוכין לקבל בשעת האכילה דיקא. כמבאר במאמר הנ"ל ועל בן בשבת האכילה יקרה מאד. כי אז מקבלין בשעת האכילה הארת הרצון שהוא בחינת עולם הבא ועל בן עקר ענג שבת הוא האכילה של שבת. כי על ידי האכילה של שבת זוכין לקבל הארת הרצון שהוא בחינת עולם הבא. שזה עקר בחינת ענג שבת שהוא מעין עולם הבא. בחינת אז תתענג על ה' והאכלתיך וכו'.

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות שבת הלכה ז (עפ"י תורה וו) אות ד' – שכל זה הוא בחינת פניסת שבת וכו', ואז מצוה להרבות בסעודה שזהו בחינת סעודת ליל שבת כנ"ל, שהוא תקון חטא אדם הראשון שחטא באכילה בערב שבת שנברא בו ואכל מעץ הדעת טוב ורע, שעקר הפגם היה בבחינה זאת. כי עץ הדעת טוב ורע זה בחינת נגה, שמערב טוב ורע, שכל זמן שאין מבררין אותו פראוי אז עקר יניקת הקלפות הטמאות הוא דרך שם כמובא. והנחש השיאו שיש בידו כח לאכל ממנו ולבררו. וזה בחינת דהפה עד שנגעה בו, ואמר לה, בשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה. הינו שאמר לה הלא אין זה דבר טמא לגמרי, כי אם היה טמא לגמרי היה אסור גם בנגיעה, אבל מאחר שאין מיתה בנגיעה כי אינו טמא לגמרי, על בן גם אין מיתה באכילה, ועל ידי זה השיאם עד שאכלו(?) ממנו, ועל ידי זה הכניס טמאה לשם, כי לא היה לו כח לברר עץ הדעת, אדרבא התגברו הקלפות הטמאות על ידי זה עד שנגזר עליו מיתה לדורות ונתגרש מגן עדן, והתקון היה שבת כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה, שבת אגין עלוהי כמובא בדרביי וזכרונם לברכה בהמעשה של הבנים שנהלפו עין שם. ועל בן אז בשבת מצוה לאכל לתקן פגם אכילת עץ הדעת טוב ורע, כי אז מתקנין כלל ישראל בכח הצדיקים הפגמים הנ"ל על ידי קבלת שבת בכל התקונים כמובא בפגמות, כי אז האכילה בבחינת קדשת פרות הגן שמצוה לאכלם, בבחינת מקל עץ הגן אכל תאכל, כי ג' סעודות של שבת הם בבחינת עדן, נהר, גן, שהוא בחינת ענג שבת, כמובא, וסעודת ליל שבת הוא בבחינת גן, שזהו בחינת תקון אכילת עץ הדעת טוב ורע. נמצא שאז הסעודה בבחינת להכרית ורעו של עמלק, שהוא מה שנכבד עין ונופלים אז בחינת קלפות הטמאות ונגה נכלל בקדשה שזהו בחינת אכילה דקדשה אכילת שבת. שהוא תקון אכילת עץ הדעת טוב ורע, שכל הפגם היה בענין זה וכו', וסעודת יום שבת הוא בבחינת נקודה העליונה שהוא בבחינת כתר, בחינת משה, כי אז הסעודה בבחינת עתיקא קדישא, שהוא בחינת כתר, ואז מזכירין בתפלה, ישמח משה במתנת חלקו וכו' כליל תפארת בראשו נתת לו, כי אז הוא בחינת כתר כליל תפארת בראשו בחינת עתיקא קדישא, בחינת אור יום שבת קדש, שהוא בחינת פני משה כפני חמה. וסעודה שלישית זה בחינת יעקב שהיה איש תם יושב אהלים, שזהו בחינת האהל מועד, שהוא בחינת למנות מלך, בחינת דרך פוכב מעיקב וכו', כמו שכתוב שם בהתורה הנ"ל שזהו בחינת הווא שבתוף האלה, שדרך שם נמשך מנקודה העליונה לנקודה התחתונה ממשוה ליהושע וכו', שזה עקר שלמות בחינת אדם, כי שלמות הקדשה שהוא התגלות אלקותו יתברך הוא על ידי בחינת משה ויהושע, שהם בחינת הרב והתלמיד שמאירין אור חדושי תורה בעולם, שעל ידי זה מגלין אלקותו לכל העולם ומחזירין את העולם בתשובה, והעקר בשבחינת יהושע בחינת נקודה התחתונה בחינת לבנה מקבל מנקודה העליונה מבחינת משה פני חמה, כי מבחינת משה בעצמו שהוא בחינת נקודה

העליונה וכו' אי אפשר להעולם לקבל, מגדל העלמו והסתרתו, פי הוא בבחינת כבוד אלקים הסתר דבר, רק התלמידים האמתיים בחינת יהושע אשר לא ימוש מתוך האהל, קבלו ממנו. שם אות טז – ועקר קדשת שבת הוא האכילה (כמו שכתוב בסיומן רעו ובסיומן נז לקוטי חלק א). פי אכילת שבת יקרה מאד והוא פלה אלקות בלו קדש, פי על ידי האכילה מתחבר הנפש עם הגוף ומחייני הדים שבלב וכו' וכמו שכתוב באות נא לעיל, בענין אכילת ערב יום כפור עין שם, ועל פן ל"ב שנים פנגד ל"ב נתיבות החכמה, פי עקר האכילה על ידי הל"ב שנים שהם מקיימין החיות שבלב, ועל פן כל הפגמים נמשכין על ידי אכילת עין הדעת טוב ורע שפגם בבחינת ל"ב, הינו שהגביר הדים שפחלל השמאלי שבלב, שזהו בחינת פגם הל"ב נתיבות חכמה פגם הל"ב שנים ועקר התקון על ידי שבת פנ"ל. על פן עקר התקון על ידי אכילת שבת דיקא על ידי אכילת ג' סעודות שהם פנגד ג' נקודות פנ"ל באות ד' פי דיקא על ידי אכילת שבת נמשכים הל"ב נתיבות חכמה והל"ב שנים לוועסין המאכל של שבת בקדשה גדולה. ואז נתתקנין הדמים שבלב, שזהו בחינת בטול קלפת עמלק, שהוא כלל כל הרשעים פנ"ל, ועל פן נסמך היטב מפלת הרשעים על ידי שניהם דיקא למעלת שבת, פי כל אלו העומדים נגד ישראל לאכלם ולבלעם חס ושלום כמו שכתוב שרקו ויחרקו שן וכו' יהיה מפלתם על ידי קדשת שבת דיקא שהוא קדשת הצדיק, שאז עקר התקון על ידי הל"ב שנים שהם כלי האכילה, שעל ידם נודכף הדים שבלב וכל החולקים על זה שהם קלפת עמלק ישתרבו שניהם דיקא, שזהו יהיה מפלתם על ידי קדשת שבת שעקר קדשתו הוא האכילה שהיא בשנים פנ"ל, פי הל"ב שנים הם בחינת הא' של אדם וכו', שעל ידי זה נעשה בחינת אדם וכו' בענין אכילת ערב יום כפור וכו', עין שם באות נא הנ"ל:

ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות חדש הלכה ג (עפ"י תורה לז) אות ח) – וזהו בחינת אכילת שבת שהיא מצוה גדולה מאד לאכל בשבת ולהרבות בסעודת שבת קדש, פי אז בשבת הוא התעלות הנפש. ועל פן אז האכילה בקדשה. פי על ידי אכילת שבת מתגבר הנפש על הגוף, פי עקר חבור הנפש והגוף הוא על ידי האכילה פנ"ל. ועל פן צריכין לקדש האכילה מאד פנ"ל. ועל פן אכילת שבת גדולה ויקרה יותר מתענית כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה במקום אחר (סיומן נז) פי עקר שלמות הנפש הוא בשזוכין לאכילה דקדשה דיקא, פי על ידי האכילה מחייני הגוף ומחברין הגוף והנפש יחד. ועל פן בשהאכילה בקדשה כראוי בחינת אכילת שבת שהוא בחינת שביעת הנפש בחינת צדיק אכל לשבע נפשו, אזי נכלל הגוף בהנפש על ידי האכילה דיקא פי על ידי האכילה דקדשה מתחבר הגוף עם הנפש ונתהפך הגוף לנפש מאחר שהאכילה בקדשה בבחינת שביעת הנפש וכו' ל:

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות פורים הלכה ה (עפ"י תורה נה) אות יז) – וזהו בחינת הסעודה של פורים, פי עכשיו בשהכניעו את הרע עין וזכו לטוב עין, על פן עכשיו האכילה בקדשה בבחינת ויאכל וישת וייטב לבו וכו' פנ"ל, שזהו בחינת אכילת שבת שאז מצוה גדולה לאכל שלש סעודות פנגד שלשה אבות. פי אז בשבת הוא בחינת טוב עין פנ"ל. ואז מאירין השלשה אבות, שהם בחינת טוב עין, פי על ידם מכניעין את הרע עין פנ"ל, ועל פן אז בשבת מצוה גדולה לאכל, כמו שכתוב, "ויאמר משה אכלוהו היום פי שבת היום וגו' ראו וגו'". ראו דיקא. פי אז בשבת מאירין העינים בבחינת ראו פי ד' נתן לכם את השבת. ועל ידי זה בעצמו מצוה לאכל בחינת אכלוהו היום, פי אז האכילה בקדשה פנ"ל:

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות סעודה הלכה ד (עפ"י תורה כ) אות יט) – ועל פן עקר השביעה על ידי הלחם, פי הלחם הוא בחינת התורה שהוא בחינת קדשת ארץ ישראל שכל זה נמשך על ידי הצדיק האמת שממשיך התורה בתקונים הנ"ל פנ"ל. ועקר השביעה הוא מבחינת הצדיק שהוא בחינת יוסף שהוא בחינת שבע שני השבע פידוע. וזהו בחינת צדיק אכל לשבע נפשו. וזהו בחינת אכילת שבת, פי משם עקר הברכה והשביעה, כמו שכתב רבנו זכרוננו לברכה. פי שבת וארץ ישראל הם בחינה אחת פמוכן בשבע הבדלות שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה בירושלמי שחושב שם בין יום השביעי לששת ימי המעשה ובין קדשת ארץ ישראל לשאר הארצות ובין ישראל לעמים. פי כל אלו הבדלות פלם שיכים זה לזה, פי ארץ ישראל ושבת וישראל פלם הם בחינה אחת פי פלם קדש. ולהפך העמים וחיוץ לארץ וימי החל פלם הם בחינת חל. ועל פן עקר השביעה בארץ ישראל, כמו שכתוב ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם. פי ארץ ישראל מקבלת מהצדיק הנ"ל בבחינת צדיקים יירשו ארץ. ומהצדיק עקר השביעה והברכה פנ"ל:

ליקוטי הלכות או"ח – הלכות תחומין וערוכי או"ח – תחומין הלכה ו (עפ"י תורות רפב ויב תנינא, אומרא ואיה) אות כח) וזהו מה שאמרו רבותינו זכרוננו לברכה, "ויחן פני העיר", שקבע תחומין עם דמדומי חמה, פי שלש סעודות של שבת הם פנגד שלשה אבות. והעקר הוא יעקב שפולל ומחבר ומיחד שני הדרכים הנ"ל ביחד, שזהו עקר בחינת קדשת שבת שנמשך על ידי אכילת שבת, דהינו על ידי השלש סעודות וכו' ל, פי סעודה ראשונה הוא פנגד אברהם איש החסד, שהוא מלמד זכות וממשיך חסדים על ישראל תמיד על ידי הנקודות טובות שמוצא בהם, שזהו בחינת הדרף של אומרה הנ"ל. ויצחק הוא בחינת עולה תמימה, בחינת ואיה השה לעלה הנ"ל, שזהו הדרף הקדש התחיל על ידי עקרת יצחק ששם נאמר המקרא הזה, פי יצחק ממתיק הגבורות בשרשן, שהוא העלמת המאמר סתום הנ"ל. שמשם שרש הגבורות הקדושות ושם המתקן, פי באמת ההעלמה הוא חסד נפלא מאד וכמוכן בכתבי האר"י ז"ל שעקר המתקן כל הגבורות בשרשן הוא על ידי בחינת כתר, שהוא בחינת איה, ששם כל תליסר מכילין דרמני שעקר החסד והרחמים שנמשך משם הוא מחמת ששם נמתקין הגבורות בשרשן. ועל פן אוכלין שתי סעודות פנגד אברהם ויצחק, שהם בחינת שתי הדרכים הנ"ל, שהם אומרה ואיה הנ"ל, שעקר תקון הדרכים הנ"ל הוא על ידי אכילת שבת, שעל ידי זה נעשים דרכים פבושים לרבים פנ"ל. ויעקב הוא בחינת הבריה התיכון מבריה מן הקצה אל הקצה שפולל ומחבר ומיחד שתי הדרכים הנ"ל ביחד שזהו בחינת עקר שלמות היחוד שנעשה בשבת:

שם אות כט) וזהו בחינת סעודה שלישית שאז הוא רעוא דרעוין ואז עתיקא קדישא גלי רצון דילה. פי אז עקר התקון בשלמות שנעשה על ידי הדרכים הנ"ל. ועל פן עקר בחינת שבת הוא בחינת נחלת יעקב, כמו שכתוב, "אם תשיב משבת רגלך וכו' והאכלתיך נחלת יעקב אביו וכו'". שהוא נחלה בלי מצרים, פי בשנכלל שתי הדרכים הנ"ל ביחד. אז נתבטלין כל מצרי הקדשה, פי הכל ישבו אל ה' על ידי שתי הדרכים האלו שנעשין דרך פבושה על ידי יעקב ביותר, מחמת שהוא בוללם יחד וכו' ל. ועל פן יעקב דיקא קבע תחומין פנ"ל, פי עקר תחום שבת אלפים אמה. שהוא בחינת שתי הדרכים הנ"ל, נמשך על ידי בחינת יעקב פנ"ל:

לקוטי הלכות חו"מ – הלכות שכירות פועלים הלכה ב (עפ"י תורה ז תנינא) אות ד' – וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנוּם לְבִרְכָה (ב"ק נד) שֶׁיִלְפִינָן שׁוֹר דְּלֹא תַחֲסֹם מִשׁוֹר דְּשַׁבַּת, כִּי שַׁבַּת הוּא הָאָרֶת הַרְצוֹן פִּידוּעַ, וְעַל כֵּן מִצְוֵה גְדוּלָה לֵאכֹל בְּשַׁבַּת וּלְהַרְבּוֹת בְּאֲכִילַת שַׁבַּת כְּדֵי לְזַבּוֹת לְהָאָרֶת הַרְצוֹן בְּשַׁעַת אֲכִילַת שַׁבַּת כַּנ"ל. וְאִזּוּ בְּשַׁבַּת שֶׁמֵאִיר הַרְצוֹן אִזּוּ מִתְפַּטֵּל הָעֲבָדוֹת לְגַמְרֵי וְכַנ"ל וְעַל כֵּן אֶסוּר בְּשׁוּם מְלָאכָה, כִּי אִזּוּ נִכְנָע לְגַמְרֵי בְּחֵינַת עֲבָדוֹת בְּחֵינַת רוּחַ שְׁטוּת וְנִתְגַּלָּה בְּחֵינַת דַּעַת בְּחֵינַת הָאָרֶת בֵּן וְתַלְמִיד בְּחֵינַת אִיזָה מְקוּם כְּבוֹדוֹ וּמֵלֵא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ שְׁאוּמְרִים בְּשַׁבַּת שְׁנֵיהֶם יַחַד בְּקִדְשָׁהּ שֶׁל מוֹסֵף קִדְשַׁת כְּתוּר וְאִזּוּ עוֹלָה הַמְּלָכוֹת בְּחֵינַת שַׁבַּת מְלִכְתָּא וּמִקְבֵּל הָאֲכִילָה וְהַפְרָנְסָה, כִּי מִשַּׁבַּת נִמְשָׁךְ הַשְּׁפַע עַל כָּל שֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל וְאִזּוּ מִתְגַּלָּה הָאָרֶת הַרְצוֹן בְּהָאֲכִילָה כַּנ"ל.